

2

עם סדר העלמות והגידים. ויש מקד לרבי רבינו משה... הפנימי קולף וחולל עד שמיני לילה: ואם השאיר סבנו וכו'.

עד בקר. וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר. ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה. ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש השרופו: וכן כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן גדולים או קטנים. וזכרים או נקבות ככל זבחי השלמים.

יד בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכו'. וישראלני נפרק עלו דברים וכמו הראשון: מן מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'.

ארבעה עשר ליום ששה עשר. שנאמר לבקר עד בקר של יום השני. והמותיר אינו לוקה אלא ישרוף הנוחר ממנה כשאר הנוחרים: יד בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכל החבשילין העולים עמו על השולחן מתבטעין עמו. ואינו נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערבות: מן מה בין פסח ראשון לפסח שני. הראשון אסור בחמץ בכל יראה וכל ימצא. ואינו נשחט בחמץ. ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה. ושעון הלל באכילתו. ומביאין עמו חגיגה. ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו. אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית. ואינו שעון הלל באכילתו. ומביאין אותו חוץ לחבורתו. ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחין את השבת. ושעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור. ואין מותרין מהן. ואין שוברין בהן את העצם. ולמה לא ישהו השני לראשון לכל הדברים מאחר שנאמר בכל חקת הפסח יעשו. לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח. ללמד שאינה שוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו. והן המצות שבגופו והם חקת הפסח. שכלל זה שנאמר במצרים שילקח הפסח מבעשור. ושהוא טעון הגעת דם באגודת אוזב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד:

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

משנה למלך

יא ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה וכו'. (א"ת עין גמ"ט הכי המחבר לעיל בס"י ע' שיהאריך לומר דאמתי וכן הקרבן קרבן מנחה ו' אם דנה כפסח שקרב אחר חמיר על כן העריכם מהל' פסולי המוקדשין הל' ט'):

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה. ושתיים מצות לא תעשה:

זהו הוא פרשן:

(א) להראות פני ה' (ב) לחוג בשלש רגלים: (ג) לשמות רגלים: (ד) שלא יראה ריקם: (ה) שלא יעזוב לוי מלשמחו וליתן לו מתנותיו ברגלים: (ו) להקהיל את העם בתג הסכות במוצאי שמיטה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן. הראייה שנאמר יראה כל זכורך. והחגיגה שנאמר תחוג לה' אלהיך. והשמחה שנאמר ושמחת:

מאיר כר' יהודה דאמר⁷⁶ הירך דכוליה ירך⁷⁷, אבל לענין חטיטה הוא דפליגי. ורבנן⁷⁸ פליגי אתרוייהו ואמרי לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד. ואי קשיא כיון דאמרינן דלר' מאיר חטיטה דאורייתא, מאי האי דקאמרינן⁷⁹ במעשה דבר פאולי⁸⁰ מאי דשקיל בר פאולי דאורייתא לר' מאיר, ומאי דשייר דרבנן לר' מאיר⁸¹, והתם על גופו של גיד אמרו, מדאיתמר אפיסקא דמתני' דהנטול גיד הנשה צריך שיטול⁸² את כולו, ולישנא דגמרא נמי הכי משמע, דקאמרינן גאים ליה. ואע"פ⁸³ שיש שפירשה בשמנו דגיד אינו מחזור. ואפשר לפרש שכל הגיד נטל אבל שייר מן החיצון הסמוך לבשר היכא דפרעי טבחי שהוא מדרבנן ששני הגידין אקלודי מקלדי אהרדי⁸⁴ להכי אמר ליה חות ביה טפי.

7 ויש לומר שר' מאיר כרבנן סבירא ליה דאמרי לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד⁸⁵, והא דקאמר מחטט אחריו בכל מקום שהוא, מדרבנן, ושמנו מותר אפילו מדרבנן, אלא ממנהגן של ישראל הוא שנאסר⁸⁶ ולא מתקנת חכמים וגורתן⁸⁷ ובר פאולי שקליה לכוליה גיד, אלא דשייר ביה פורתא בדרבנן לר' מאיר, ולר' יהודה אפילו מדרבנן לא שייר. מכל מקום אנן השתא אע"ג דקימא לן לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד⁸⁸, קימי לן נמי מחטט אחר שניהם. ושומן אסור כולהו מדרבנן, דהא חזינן

ליה לשמואל אע"ג דמיקל בדאורייתא ואמר לא אסרה תורה אלא שעל הכף, מחמיר בדרבנן כר' מאיר, וסוגיין דר' יוחנן ורב נחמן⁸⁹ הכי. 5 אסרה תורה אלא קנוקנות. פי' סבירא להו להני רבנן כמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם דהכי איפסיקא הלכתא לקמן בגמ'⁹⁰, ומשום הכי פליגי, כיון שאין בעיקר הגידין בנותן טעם ודאי לא אסרה תורה עץ אלא קנוקנות שבו נאסרו שיש בהן שמנונית וטעם עליו⁹¹. והא דאמרינן לקמן⁹² מתני' דלא כי האי תנא דתניא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אין בגידין בנותן טעם, ולא אוקימנא משום קנוקנות שבו. יש לומר דאליבא דעולא איתמר דסבירא ליה⁹³ גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות דקנוקנות מותרין דהא אמר אביי כותיה דעולא מסתברא, ומיהו חזינן⁹⁴ לרב אחא⁹⁵ משבחא⁹⁶ דאמר אע"ג דמסתברא כותיה דעולא מדרבנן מיסר אסירי. ולפי דבריו הא דאוקימנא למתני' דלא כר' ישמעאל משום דקתני גיד הנשה, משמע דבגיד עצמו משערינן כלומר ככולו. וכן עיקר כדברי הגאון ז"ל.

[צג, א] חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי. פי' לאו דוקא אפילו מכלל דבצלי איירינן⁹⁷, אלא לישנא בעלמא הוא חתכיה ומלחיה אוכלן אפילו בקדרה, דלא אמר רחמנא לא תיכול בשרא, ולהכי קאמר אסורין⁹⁸ תדע

76. להלן צו, ב. 77. ראה רשב"א בשם רבותינו הצרפתים, ובחידושינו להלן צו, א ד"ה דאי. 78. להלן שם ע"א. 79. שם. 80. לפנינו שם: פיולי. 81. ראה ברשב"א ביתר ביאור. 82. כ"ל: ליטול. 83. כ"פ: דאע"פ. 84. כ"פ: להדרי. 85. ראה תוס' להלן צו, א ד"ה מכלל. 86. כ"פ: נאסר. 87. והסיק הרשב"א: 'נמצא שיש בגיד ושמנו שלשה דינים חלוקין לר' מאיר... הגיד בגמימה דאורייתא, וחטיטתו מתקנת חכמים, ושמנו מהנהגת קדושים.' [וראה ערוך ע' פקקל]. ובגדר המנהג עי' פמ"ג פתיחה כוללת לאור"ח ח"ה אות לד וי"ד שפ"ד סי' ק ס"ק ח. אכן, ברמב"ם הל' מאכ"א פ"ח ה"א כתב שהוא מדברי סופרים, וכן במרדכי רמז תרנט. וראה העמ"ש וישלח שא"י כד אות ו שנ"מ שלרמב"ם לוקה עליו מכת מרדות כמפורש ברמב"ם שם ה"ב, אבל לדעת רבינו

דהא לקמן⁹⁹ נמי אתמר מוזירקי ולצלי שרי בלא כי בשפודא מידב דייב¹⁰⁰ דמ ויש מחמירין ומפרשים לקדרה, מכלל דפלוגתייהו לצלי, ולא דמו חוטין שב מוזירקי בפני עצמן הן, שבתוך היד שלימין הן וב לצלי צריכין חיתוך לרב התוספות¹⁰³. ואין ראיה מקום התם נמי אמרינן כי לקדרה שפיר דמי¹⁰⁴, ולצי ומי שפירש¹⁰⁶ דהתם נמי צ מיעטו אלא מליחה, אין ב [צג, ב] פי' אומצא שהאדימה שנצרך בה הדם מובלע ואינו יוצא ומליחה דומיא דחוטי שו פירשו רוב¹⁰⁸ המפרשים גדולות¹¹⁰ מצאתי אומצ

חוטין קאי, אלא משום דם שבו וריטב"א. ובנדפס: להכי קאמי תיכול בשרא אלא בצלי דנימו. 100. כ"פ: מידב דייב. 101. מידב דייב משמע דלא בעי' וז (הרי"ף). 102. ברשב"א בשם 'מדאמרינן... אנחיה אגומרי רז מצמת צמתא ליה, ואי בעיא ח והא קא נפיק דרך חתוכא' וכ"ו סי' ז. 103. בתוס' שלפנינו עליו שהוא דוחק. 104. ח. 105. כ"פ: דצלי. 106. חו נוסף על הגליון: אומצא. 108. כ"ל: רובי. 109. כ בפירוש רש"י כאן ובפסחים ע עיטור הכשר הבשר ג ע"ב: ז אומצא דאסמיק פי' חתיכת ב פירש קורדיינא בלע"ז. וראה ע אסמיק]. וכן כתב הראב"ד בו ח"ג [וכן בתמים דעים סי' י: ו סי' צג], והסיק הרשב"א בתור ע"ב, וכ"כ הרא"ש סי' יא וטויו שם וכס"מ ומ"מ שם. 110. ע"א, הוצ' מכון ירושלי

חידושי הרמב"ן חזון צ"ב: ח"ג הא דתניא אין הנשא

5

וכו' ודו"ק וכן מלינו בריה ט"ו ב' במקום איסורא או נהגו מי שבקיין להו ועיין בהריב"ש סי' מ"ד מי"ט בזה:

הרבים מהוראתם. וכן לבאר ענין הזקן מומרא היודע אשר הביד הגדול טועים בזה איך יעשה לעצמו ובחידושי למס' סנהדרין דברתי בזה הרבה:

בענין זה בחולין דף מ"ח דבי אחא לקמי' דרמי הוי משדר לוי לקמי' דרמי ברמי דמורי בה להיתרא משמי' דראביש ולי' לא סבירא לוי. ועיין ברש"י כאן ד"ה ולי' לא ס"ל לרמי לא ס"ל לאבסורי [ס"ל שהסברא שלו היתה שהיא טריפה אך לא ה"י לו קבלה להטריף ורמי בר ר"ש ה"י לו קבלה להכשיר ולא ה"י יכול לחלוק עליו] ומטרף נמי לא הוי טריף לוי ייהלייהו דלא שמיעא לוי מרביה ולעיקר דלמה לא קבל רמי מרמי ברמי שיש לו קבלה מראביש ולי' בעי' דאף שאין יכול לחלוק על זה שאומר קבלה יש לו מדור הקודם אף שהוא נגד סברתו אבל עכ"ז אין לו להורות בעלמו נגד סברתו כל זמן שלא שמע בעלמו עכ"פ מהרב שבדור הקודם שגדול כיכ שיכולים להמוך על קבלתו וזה ע"ד הך דפסחים הג"ל דקאמר לו אני שראיתי את רמי שאכל כדאי הוא לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אמה שלא ראית אותו בין בפני ובין שלא בפני לא תאכל ולע"ג בזה ובפתיחה לספרי מקור בית אב להלכה הארכתו בזה ועיין ברש"י חולין דף ל"ט ברי"א דהוי משדר לרמי בר חלוב דמורי בה להיתרא משמי' דריב"ל ולי' לא סבירא לוי שפירש בסגנון אחר ממה שפירש כאן ולעיקר בענין זה עיין בהיותך פי' משפטים שסובר דכל גדר שטען איזה ביד על איזה איסור אוי אף ביד הגדול ממנו אינו יכול לבטל זה ובקונטרס הדיונים שלי ארבר בזה אם יגמור ה' עלי:

וייש עוד מנהג שהוא לכל ישראל וממור הוא שאף קיום מנהג אינו עומד כנגדו רביון שהסכימו עליו כל ישראל ממור ענינו מאד והוי כמותרים מביד הגדול שאין דבר עומד לנגדו והראיה מהא דקאמר בפסחים דף פ"ג ב' הבא בשמנו של גיד עסקיין וישראל קדושים נהגו בו איסור הרי דעומד מנהג זה אף במקום עשה דאכילה פסחים דואכלו את הבשר בלילה הזה ונראה לי דאף אם נאבד כל הפסח או שנמנו עליו הרבה חבורים שאין לו לאחד מהם לאכול רק השמנו של גיד אינו אוכל ואינו מקיים העשה דואכלו הבשר בלילה הזה דביד יכולים לעקור מי"ט בשוא"ת ומנהג שנהגו בו כל ישראל הוי כתקנת ביד הגדול ודו"ק בזה: L

עוד יש מנהג שנהגין באיזה מקום לפסוק כפוסק אחד שהם מחשבים אותו לרבם והפריח האריך בזה ואם יעורני ה' לחבר קונטרס הנהגת הדיונים ארבר בזה בארוכה:

עוד בענין זה בפסחים דף י"א אני שראיתי את רשביי שאכל כדאי הוא לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו אמה בפני אכול ושלא בפני לא תאכל ועיין בחידושי הרי"ג בחולין דף מ"ד ב' בענין אם התלמידים יכולים לפסוק כרבם אף ביחיד נגד רבים כל עוד שאין להרבים במה לסלקו מהוראתו וכן גם לו אין במה לסלק את

ספר שאלות 13

ג"א

שאלות ונגזרות

ח"ק ראשון

בסאון רבי 13 צ"ל פרצמאן מקאחין

7 י וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹבֵה דָם יִהְיֶה זֹבֵה בְּבִשְׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ

י וְאִתְמַתָּ אַרְי תְּהִי דִיבָא דָם יְהִי דוֹבָה בְּבִשְׂרָה שִׁבְעָא יוֹמִין תְּהִי

לקט בהיר

רש"י

היה נשמע אם היה הכתוב אומר "לטהרה" בלא כינוי הו"ו, ובכינוי הו"ו נעשה לשון יחיד טהרה שלו פי' טהרה אחת, ומה למדו חז"ל שזריכים ו' ימים להיות רזופין, שאם הפסיק טומאה באמצע ואח"כ ישלים מנין הו' ימים א"כ הם ב' טהרות, ומדייק רבינו בלשון לומר מטומאת "זיבה" שלא יראה טומאה, ולא אמר טהורים מטומאה שלא יראה טומאה, לומר שדוקא זב הוא הסותר ו' ימים שלו, אבל שכבת זרע אינו סותר רק אותו היום, ואם ספר קודם לכן ג' ימים וראה ש"ו ביום הרביעי משלים ד' ימים כדאיחא בגמ': (כו) רזונו לומר פסוק זה לא בא רק

מלך הוא שחטמה האשה צביחה"י, ואין הטעם משום נוגע בשכבת זרע, שהרי נוגע בית הסתרים היא (ת"כ - מה מ"א): (יט) כי תהיה זבה, יכול מאחד מכל איצריה, ת"ל (ויק"ב י"ח) והיא גילתה את מקור דמיה"י, אין דם מטמא אלא הבא מן המקור (ת"ס): דם יהיה זובה בבשרה. אין זובה קרוי זב לטמא אלא אם כן הוא אדום"י (ת"כ - מה מ"א): בנדרתה. כמו (איוב י"ח י"ח) ומחבל ינידוכי"י, שהיא מנודה ממגע כל אדם: תהיה בנדרתה לפילו לא ראתה"י

לטמאות את האשה, שהרי האיש כבר כתיב בפסוק ט"ז אשר תלך ממנו וגו', וגם על האשה אינו נריך אם נגע ש"ו על בשרה מבחוץ שלמדנו זאת ממקום אחר שש"ו מטמא בנגיעה, ודאי שאין פסוק זה בא אלא לומר שצלה נגיעה רק צמעה זה נטמאה, הגם שבמקום אחר אין נגיעת בית הסתרים מטמא מדכתיב גבי זב "וידיו" לא שטף, וידיו הם בגלוי, והכתוב הוליא הסיעו של זב בלשון נגיעה, למדנו שכל נגיעה דוקא בגלוי, ואין נגיעת בית הסתרים נגיעה, כאן גזירת מלך מלכו של עולם ב"ה שהאיש הנעשה טמא מטמא אותה: (כו) אלא אשה דזה כתיב, ומקור הוא חדר הפנימי מקום קליטת הזרע: (כז) כי כמה מיני מראות ליחה ישנם שם במקור, אבל אינם נקראים דם רק כשהיא אדום, דכתיב (מ"ג ג' כ"ב) אדומים כדם, ובמקום אחר כתיב דמיה לשון רבים, שהדם משתנה לכמה מיני אדום (גמרי'): (כט) כלומר לשון הפרשה והרחקה ונדירה, ושורשו נדד כמו (אסתר ו' א') נדדה שנת המלך, וגם כאן היה ראוי להיות שמה נדדה, שהיא נפרשה ונשלכה מטהרות ומבעלה, אלא שחסר דל"ת, ודרכו להיות כן, אבל אין פירושו שהיה בדם נדחה, ומאחר שידענו זאת נוכל לפרש תהיה בנדרתה לפילו לא ראתה אלא ראייה אחת תהיה בריחוקה ו' ימים, אבל בלא זה אפשר שפירושו תהיה שופעת דם נדחה ו' ימים רזופים, ולזה הפך רש"י הסדר, שקודם תיבנת צנדה ואח"כ מפרש תהיה צנדה (מ"ל): (ל) כי מיבנת תהיה המיותר משמע תהיה כן בהוייתה בכל אופן בלי תנאי, בין ראתה כל הו' ימים בין מקצת הו' לא תוכל לטהור משך ו'

אור החיים

משפט שניהם וליתן את האמור העליון בחתונו, כמו שדרשו בחזרת כהנים בפרשת ויקרא כל אותם דינים שכתוב בהם ור"י צתחילה"י, ולפי מה שדרשו רז"ל בחזרת כהנים ור"י ואשה לרבות קטנה בת ג' שנים ויום אחד, לפי זה אם לא אמר ורחצו היינו דורשים הו"ו למשפטי הרחיצה ולא ידעי' טומאה קטנה בת ג' שנים ויום אחד. וזולת דבריהם היה נראה לומר לפי מה שאמרו (ת"כ) בפסוק אשר תלך ממנו שכבת זרע עד שתלך טומאתו חוץ לבשרו אבל אם לא ילחה הגם שהרגיש אותו באמה

ובלע התרומה"י, מה שאין כן האשה שטמאה לפילו בנגיעת שכבת זרע במסתריה, לזה אמר ורחצו לומר שאין משוה שניהם אלא צריחה לא צמעה טומאה. ומעתה לנו מפרשים אומרו ואשה בוא"ו כי גם האשה לפעמים יש בה משפט שזה לאיש שאינה טמאה במסתריה לרצן אם בא עליה שלא כדרכה ולרצי יהודה ציאה ראשונה של כלה (ת"כ, יצמות ל"ד), ודייקן לה מחיבת אותה"י, ומעתה אם לא אמר ורחצו והייתי בא לדון משפטי הרחיצה שבאים לאשה מו"ו ואשה

אור בהיר

קלז) תירון הוא. קלח) הגם שכבר נעקר ממקור. קלט) פי' ונריך כל הג' מיבנת, ור"י של ואשה, ומיבנת אותה, ומיבנת

ברחוקה וכל ד' מסאב עד רמ' תשכוב עלוהי מסאב וכל די ר מסאב: כא וכל ד יצבע לבושוהי ו מסאב עד רמשא בקר מנא די תיו לבושוהי ויסחי ב עד רמשא: כג וז הוא או על מנא

אלא ראייה ראשונה הוא. השוכב או ה לפילו לא נגע בה: במקרה העליון שט שינוי נוסחאות יב. היה המעשה כן שנגע או רכב או עמד או נג של נדה (אשר היא יו)

הייתי דן נמי שמכ זרע חוץ ויגמור כ תלך כי עקירתה נ הדרכ כי תלך לטה שלא ילחה טמא ורחצו לגלות לך של האמור של זה זבה ואשה הגם דאיכו מיעוט למר שלא י

ורחצו, כמו שמפרש והו לענין רחיצה השוה. הפרשיות, חוץ במקום ז לגגד ולומר שאינם שוים כלה או שלא כדרכה, וז

וְכָל־הַנִּגַּע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כ וְכָל־
 אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בַּנִּגְדָתָהּ יִטְמָא וְכָל־
 אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: כא וְכָל־הַנִּגַּע
 בְּמִשְׁכַּבָּה יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם
 וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כב וְכָל־הַנִּגַּע בְּכָל־
 כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּסּ בְּגָדָיו
 וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: כג וְאִם
 עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־

ברחוקה וכל דיקרב בה יהי
 מסאב עד רמשא: כ וכל די
 תשכוב עלוהי ברחוקה יהי
 מסאב וכל די תיתב עלוהי יהי
 מסאב: כא וכל דיקרב במשכבה
 יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי
 מסאב עד רמשא: כב וכל דיקרב
 בכל מנא די תיתב עלוהי יצבע
 לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב
 עד רמשא: כג ואם על משכבא
 הוא או על מנא די הוא יתבא

לקט בהיר

רש"י

אלא רחיה ראשונה (ח"ס): (כג) ואם על המשכב
 הוא. השוכב או היושב על משכבה או על מושבה (א)
 אפילו לא נגע בה* אף הוא בדת עומאה האמורה
 במקרא העלוין שטעון כבוד בגדים (ח"ס): על הכלי.
 שניו נטחאות • ב.
 היה המעשה כן שנגע או נשא הטהור את משכבה או את מושבה, אלא היה המעשה (על משכב הוא) שהטהור שכב או ישב
 או רכב או עמד או נשען על משכבה של נדה (או על הכלי) או היה המעשה שעשה הטהור אחד מה' דברים הללו על מרכבה
 של נדה (אשר היא יושבת עליו) או היה המעשה הזאת על מושבה של נדה, ולא אמר הכתוב מה יהיה דינס והשמיט ונשאר

אור החיים

הייתי דן נמי שמטמא באיש אפילו לא ילח שכתב
 זרע חוץ ויגמור מהאשה (א) והייתי מפרש אומרו
 תלך כי עקירתה ממקומו נקראת יליאה, או על זה
 הדרך כי תלך לעתיד פירוש כל שראוייה ללאת הגם
 שלא ילאתה עמא וכמו שמנינו באשה, לזה אמר
 ורחלו לגלות לך שלא נתקן (א) בוא"ו של ואשה ליתן
 האמור של זה בזה, ואם היה אומר ורחלו ולא וא"ו
 ואשה הגם דאיכא תיבת אותה שממנה דורשים
 מיעוט למר שלא כדרכה ולמר הכלה, אז לא היינו

אור בהיר

ורחלו, כמו שמפרש והלך. (ב) שהרי אין לנו מיעוט ורחלו שדוקא לענין רחילה השוון. (קמא) שלא נתקן לגמרי אלא דוקא
 לענין רחילה השוון. (קמב) חוקן המאמר הוא, לפי שכלל גדול אצלנו שוא"ו העומד בראש הפרשה הוא לחבר ולהשוות דיני ב'
 הפרשיות, חוץ במקום שהכתוב גילה שלא כן הוא, ע"כ לולי דבריהם ז"ל היינו אומרים שוא"ו זו באה לחבר ולהשוות, ומיבת ורחלו באה
 לנגד ולומר שאינם שוים רק בענין הרחילה, והוא"ו מועיל לדעת שיש עוד איזה דבר שבו הם שוים, וזה מכריח שמיבת אותה באה למעט
 כלה או שלא כדרכה, ולפי"ז אין לנו לימוד על קטנה בת ג', אצל דעת חז"ל אינו כדעתינו, ולפי דעתם אין לחוש לתיבת אותה שבה
 לרבות, והם ז"ל אינם זריכים הוא"ו לגלות על תיבת אותה, ונשאר לקטנה בת ג':

סליק מצורע בעזר איום ונורא

הוא יִשְׁבֶּת-עָלָיו בְּנִגְעוֹ-בּוֹ יִטְמָא עַד-
הָעֶרֶב: כִּי וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֶתְהָ
וּתְהִי גִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים
וְכָל־הַמְּשַׁכֵּב אִשְׁרֵי-שָׁכַב עָלָיו יִטְמָא:
ס כִּי וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹבַב דָּמָה יָמִים
רְבִים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוֹב עַל־

עֲלוּהָ בְּמִקְרָבָהּ בְּהָ יְהִי מְסָאָב
עַד רְמָשָׂא: כִּי וְאִם מְשַׁכֵּב יִשְׁכּוּב
גִּבְרִי יְתֵהּ וּתְהִי רְחוּקָה עֲלוּהָ וְיֵהִי
מְסָאָב שְׁבַעַת יוֹמִין וְכָל מְשַׁכֵּב
דִּי יִשְׁכּוּב עֲלוּהָ יְהִי מְסָאָב:
כִּי וְאִתְתָּא אַרְיִי יְדוּב רֹבב דָּמָה
יּוֹמִין סְגִיאִין בְּלֹא עֵדִין רְחוּקָה אוֹ

אַרְיִי תְדוּב עַל ר
רֹבב סוּבְתָהּ כְּיוֹנָב
מְסָאָבָה הִיא: כִּי וְ
תְשַׁכּוּב עֲלוּהָ פ
בְּמְשַׁכֵּב רְחוּקָה יִן
דִּי תִתְבַּע עֲלוּהָ
בְּסוּאָבִת רְחוּקָה:
כִּי וְהִי מְסָאָב וְ
וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִר
רְמָשָׂא: כִּי וְאִם !

לקט בהיר

רש"י

לרבות את המרכזי (ח"ס): בנגעו בו יטמא. אינו מדבר אלא על המרכזי שנתרבה מעל הכלי (ח"ס): בנגעו בו יטמא. ואינו טעון כזבוב בגדים, שהמרכז אין מגעו מטמא אדם לטמא בגדים (ח"כ - כלס כ"ג ג) (אלה* משאו מטמא אדם לטמא בגדים): (כד) ותהי גדתה עליו. יכל יעלה לרגלה (ח"כ) שאם בא עליה בחמישי לנדח לא יעמא אלא ג' ימים כמותה, ח"ל ועמא שבעת ימים, ומה ח"ל ותהי גדתה עליו, מה הוא מטמא אדם (ח"כ) וכלי חרס אף הוא מטמא אדם וכלי חרס (ח"כ - גדה ל"ג): (כה) ימים רבים. שלשה ימים (ח"כ - תנח"י): בלא עת גדתה. אחר שילאו שבעת ימי גדתה (ח"כ - שינוי נוסחאות - אבג)

בזה, כלומר גם כן דינס כמו שאמרנו בנגיעה צד פסוקים הקודמות שטעונים כזבוב בגדים: (לב) פי' מיכה ימיה היא, שהיה די לומר או על מושבה, כמו שאמר על משכבה, אלא בא לומר שיש כלי שדינו כמו משכב ומוסד לענין טומאת מדרס, וכמו צד פסוקים הקודמות, והוא מרכבה של נדה, ולא אמר בפירוש מרכבה משום ליטמא מעליה, שאין נאה לומר על אשה שרכבה כדאיחא בריש פסחים (סה"ז): (לג) מכאן והלאה, מתיבת בנגעו אינו שייך ואינו נקשר על שלמעלה, אלא כמו שאמרנו שזאומרו יושבת עליו נשלת המאמר ונשאר בזה דינס, וכאן המדובר רק ממרכבה של נדה, וזה שאמר בנגעו "בו" בו לצד במרכב ולא בשאר, מפני שכבר אמר הכתוב צד פסוקים הקודמות שנגיעת המשכב ומוסד מטמא בגדים, אמר כאן שנגיעת המרכב אינו כן: (לד) משום דקשה הכפל, שאמר דבר אחד צ' פעמים, ותהי גדתה עליו ואמר וטמא שבעת ימים, הלא היינו הך, לזה אמר שזאומרו ותהי גדתה עליו יכול להיות פירושו כשיעור וכומן גדתה, וישלמו ימי טומאתו ביחד עם טומאתה, כגון אם שכבו ביום ד' לטומאתה, יהיה הוא רק טמא ד' ימים עד יום ז' שלה, לזה אמר שבעת ימים הוא טמא מכל מקום, ולהפך אם לא היה אומר רק וטמא ז' ימים היינו אומרים שהצועל מקבל טומאה מן הגדה בנגיעה וטמא ז' ימים ולד הטומאה ואינו מטמא אחרים, לזה צריך לומר ותהי גדתה עליו פי' ככל חומרות טומאתה: (לה) פירש"י יעלה לסופה, פי' שהרגל סוף האדם, כלומר יעלה הצועל מטומאתו יחד עמה כשגשמה טומאתה: (לו) אדם בנגיעה וכלי חרס בהיקט, שאם משכבה מטמא אדם כ"ש היא בעלמא: (לז) כי "ימים" פירושו צ', שמיטוט רבים שנים, ולא אמר ורבים בוא"ו שהיה נשמע רבים חוץ מצ' ונוסף על הב', אלא אמר רבים בלא וא"ו, ח"כ פירושה קמפרש רבים מצ' והיינו ג' (ת"כ), ואין להקשות מיעקב שאמר הכתוב ויחאבל על בנו ימים רבים ופירש"י כ"צ שנה ולא ג' ימים כמו כאן, שהחילוק פשוט הוא, שכן כוונת מורה הק' לימן שיעור, שהלא הם דינים והלכות הרים התלויים בשערה ותורה היא וללמדה אני צריך, ח"כ בהכרח לומר שסמך הכתוב על חו"ל שיבינו שתפסת מרובה לא תפסת ופירושו ימים ולא שנים והפחות ברבים הם צ', ואומרו רבים לכל הפחות עוד אחד, ובזה לא סתם הכתוב אלא מפרש, משא"כ ביעקב לא בא הכתוב אלא להפליג ולהגדיל לערו של אבינו יעקב ח"כ תפסת מרובה תפסת, וגם אם ישאר סתום אין קפידא, ופשוט הוא (ג"א), ועוד יותר מזה שלא אמרו חו"ל שפי' ימים רבים הוא ג' ימים רק במקום שאין הכתוב מפרש דברים, ופשוט הוא שאם אמר הכתוב (אסתר א' ד') ימים רבים שמנים ומאת יום שאין פירושו ג' ימים, וכן הוא ביעקב שהיה מתאבל עד שלא ראהו והוא כ"צ שנה, ומזה למד רבינו לומר כ"צ שנה ולא שפי' ימים רבים כ"צ שנה, ופשוט הוא (ב"ב): (לח) פירושה דהא מלתא הכי הוא: שצפס ראשונה שראתה בחייה אמר הכתוב שבעת ימים תהיה בנדחה, ח"כ ז' ימים הראשונים ימי נדה, ואחר ששלמו ז'

מה ע"ג): או כי תו
גדתה. מופלג מן
ומשפט חרוץ* (מא)
טעונה ספירת ז' נו
ספירת (ז') נקיים,
צין רואה צין שא
בפרשה (כ"ג), זו י"א
שכל שלשה רלופין ש
שינוי נוסחאות - חרות.
ראיה אחת כלומר יום
כל מה דכתיב אחריו,
שנג' כחוצים הללו למ
בסופן היא נעשה זבה
זבה: (מ) דע שהלימו
והאריכו בזה המפרשי
באחי' והעיקר בזה ש
שמדברים באותן הי"א
א' (כ' מ') זה משפטן
טמאה ז' ימים, משא"ו
ז' ימים אלא שומרת יו
ראתה מטבול ותעריב
תראה בו, ואם עו
ואשה מיוותרת זו
כח. ואם טהרה
גזירת
הספירה הוה לו לו

נִדְתָהּ כְּלִימֵי זָוָב טְמֵאתָהּ כִּימֵי
 נִדְתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאתָהּ הוּא: כו כָּל־
 הַמְשֻׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כְּלִימֵי
 זָוָבָה כְּמִשְׁכַּב נִדְתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־
 הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁבַּע עָלָיו טְמֵא יִהְיֶה
 כְּטֵמֵאתָהּ נִדְתָהּ: כז וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם
 יִטְמָא וְכֵם בְּגָדָיו וְרִתְּוֹ בְּפָיִם וְטֵמָא
 עַד־הָעֶרְב: כח וְאִם־טִהַרְתָּ מְזֻבָּה

ארי תרוב על רחוקה כל יומי
 דוב סוכתה כיומי רחוקה תהי
 מסאבא היא: כו כל משכבא די
 תשכוב עלוהי כל יומי דובה
 כמשכב רחוקה יהי לה וכל מנא
 די תתב עלוהי מסאב יהי
 כסואבת רחוקה: כז וכל דיקרב
 בהון יהי מסאב ויצבע לבושוהי
 ויסחי במיא ויהי מסאב עד
 רמשא: כח ואם רכיתא מדובה

מסאב
 : ישוב
 ויהי ויהי
 משכב
 מסאב:
 ב דמה
 זוקה או

וא. חינו
 : לי (ח"ס):
 בגדים,
 י' (ח"כ -
 בגדים):
 רגלה (ה)
 אלא ג'
 זכה ת"ל
 לו וכלו
 מה ל"ג):
 : בלא
 (" ת"כ -

זים, הלא
 ביחד עם
 הוא טמא
 וטמא ז'
 ז"י יעלה
 וכלי חרס
 זר ורבים
 והיינו ג'
 שהחילוק
 מדה אני
 רבים הם
 : ולהגדיל
 מזה שלא
 אסתר א'
 נה, ומזה
 הכי הוא:
 ששלמו ז'

רש"י

לקט בהיר

ימים הללו צאים י"א ימים שנקראו ימי זיבה (ולמדו חז"ל
 זאת מן המקרא, וקצת מפרשים וזינייה הר"מ במו"ל
 סוגרים שהוא הלכה למשה מסיני), ואחר הי"א יום בלא שוב
 ז' ימי נדה ואחריהם י"א ימי זיבה וכן הוא עד שפסקה
 מלראות וקבעה וקם אחר אז החל סדר זה עוד הפעם
 מתחלה, ואמר הכתוב שהמדובר עד עתה היה מן ימי נדה
 ומכאן ואילך נדבר בלא עת נדה פ"י לא בימי נדה אלא
 בימי זיבה, וזה אחר ששלמו וילאו ז' ימי נדה, כדי שלא
 תחשבו שגם עתה המדובר בימי נדה אלא שעד עתה הייתה
 ראייה אחת כלומר יום אחד ועתה ימים רבים: טל) ר"ל מה שאמר הכתוב "ימים רבים" שהכוונה ג' ימים כנ"ל שייך על
 כל מה דכתיב אחריו, בין על מה שאמר בלא עת נדה ובין על מה שאמר על נדה, לפי
 שמג' כתובים הללו למדנו הי"א ימי זיבה, לזה כל ג' ימים רופים שתרצה ז"א ימים הללו בין בתחלתן בין באמצעם ובין
 בסופן היא נעשה זבה ולא נדה, משא"כ בז' ימים שבין זיבה לזיבה אי אפשר שתהיה זבה, שבכל אופן שתרצה היא נדה ולא
 זבה: (מ) דע שהלימוד וסדר דרשת הכתובים משונה כאן ברש"י מאשר בת"כ, וכן בגמ' אפילו לפי גירסת רש"י יש שינוי,
 והארכו בזה המפרשים ליישב דברי רש"י להיותם מתאימים עם הגמ' או הת"כ, ואחר הדחוקים נשארו צ"ע (ואני לקצר
 באתי) והעיקר בזה שמאחר שהאמת היא אחר דרשת חז"ל ש"א יום יש בין ז' ימי נדות מיישב רש"י פשטי הכתובים
 שמדברים באותן הי"א ימים, וכל שאין נפ"מ יולא לענין דינא והלכה אין קפידא (ג"א): (מא) זה מליצה מפסוק במלכים
 א' (כ' מ') זה משפטן אתה חרלתי: (מב) ויש חומרה גם בנדה שאין שיעור לראייתה, שאפילו ראתה טיפת דם כחדל
 טמאה ז' ימים, משא"כ זבה לא נעשה רק בג' ימים, אבל אם לא ראתה רק יום אחד או ז' ימים לא נעשה זבה ואינה זריכה
 ז' ימים אלא שומרת יום כנגד יום, והוא עו"ה: אם ראתה יום א' זריכה להמתין כל יום ז' שמה תראה, ואם עבר יום ז' ולא
 ראתה תטבול ותעריב ששמה ביום ז' ואור ליום ג' טהורה היא, ואם תראה גם ביום השני זריכה להמתין כל יום ג' שמה
 תראה ז', ואם עבר יום הג' בלא ראייה תטבול ולערב אור ליום ד' טהורה: (מג) פ"י מן הכתובים שצפרשה:

מז טעמא חרות.

אור החיים

לא היה לו לומר ואחר, ונראה על פי מה שאמרנו
 בתורת כהנים וזה לשונם ואם טהרה מזובה
 כשחפסוק מזובה ע"כ. לפי זה תהיה גזירת הכתוב
 תיבת מזובה, והכי קאמר ואם טהרה תדע מאיזה
 ואשה מיותרת ודרשו לזכר ג' שנים ויום אחד:
כח. ואם טהרה מזובה וספרה וגו'. לריך לדעת
 גזירת הכתוב באיזה מקום הוא, אם
 הספירה היה לו לומר חספור לה, ואם אחר חטור

וּסְפָרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:
 שביעי כט וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח לָהּ שְׁתֵּי
 תְּרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְהֵבִיֵּאתָ אוֹתָם
 אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ל וְעָשָׂה
 הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד הַשָּׂאת וְאֶת־הָאֶחָד
 עָלָה וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה
 מְזוּב טַמְאָתָהּ: מ פפטר לא וְהִזְרַתָּם אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטַּמְאָתָם וְלֹא יָמְתוּ
 בְּטַמְאָתָם בְּטַמְאֵם אֶת־מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר
 בְּתוֹכָם: נ זאת תֹּרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר
 תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שֹׁכְבֵת־זָרַע לְטַמְאָה־בָּהּ:
 נ וְהִדְוָה בְּגִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוּבוֹ לְזָכָר

וּתְמִינֵי לָהּ שִׁבְעַת יוֹמִין וּבְתֵר כֵּן
 תִּדְבֹר: כט וּבַיּוֹמָא תְּמִינָאָה תִּסְב
 לָהּ תְּרִתִין שְׁפִנִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי
 יוֹנָה וְתִמִּי יִתְהוֹן לָוֹת כְּהֵנָּא
 לְתֵרַע מִשְׁכְּנֵן זְמָנָא: ל וְעֵבֵד
 כְּהֵנָּא יֵת חַד חֲטָאָתָא וְיֵת חַד
 עֲלָתָא וּכְפָר עָלָה כְּהֵנָּא קָדָם יי
 מְדוּב סוּכְתָהּ: לא וְתִפְרָשׁוּן יֵת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוּאֲבַתְהוֹן וְלֹא
 יָמוּתוּן כְּסוּאֲבַתְהוֹן כְּסוּאֲבַתְהוֹן יֵת
 מִשְׁכְּנֵי דִי בִינְהוֹן: לב דָּא אוּרִיתָא
 דְּדוּכְנָא וְדִי תִפּוֹק מִנָּה שֹׁכְבֵת
 זָרַע לְאֶסְתָּאָבָא כָּהּ:
 נ וְדִרְסוּכְתָּהּ כְּרוּקָה וְלִדְרָאִיב

לקט בדור

רש"י

מד) ואינו מלשון אזהרה שא"כ חקר ה"א, ולא מצינו
 שיחקר במלמע המציה, אבל עתה שחקר הנו"ן זה משפטו,
 שצנעל הנו"ן בדגוש שצוי"ן, וכאילו כתוב והזרחם, ומשום
 דקשה למנטאו ניתן דגוש צוי"ן והוא ממלא המסרון, וכמו
 (יהושע ב' י"ג) והללנתם את נפשותיכם, שחקר המ"ם או
 הנו"ן (רא"ם), וכן פירשו אונקלוס ויוצ"ע, גם האבן עזרא
 ז"ל. וזה פירוש המציה, אבל ענינה שה"נ שהיא אזהרה
 שיפרשו ויבדלו את בני"י מטומאתם קודם שיכנסו לעזרה,
 וזה לא יקשה לך שאמרנו מו"ל בת"כ והזרחם את בני"י הרי זו אזהרה (ב"ב): מה) פי' באמת כרת הוא חייב ולא מיטה
 צידי שמים כדכתיב צ"י חקת, והכמוז קראו מיטה לומר שלא רק הגפש נכרתה אלא יש בו מיטת גוף ג"כ (מלבי"ם), ועוד
 לומר שלא רק זרעו נכרת אלא גם הוא בעצמו (ג"א): מו) משום יתורא דב' קראי דרשו בו מו"ל שבא לומר מה שלא
 נאמר למעלה בפרשת הזב, כי לעיל בפסוק ב' וג' למדנו כשראה ב' ראיות או ג' ראיות, ובה הכמוז כאן ולימד אס לא ראה
 רק ראיה אחת (רא"ם): מז) מדפחה בזב שאמר זאת תורת הזב ולא סיים מייד לומר והזב את זבז, אלא הפסיק בצנעל

זכר (שם - שם): (לל) והזרתם. אין מורה אלא
 פרישה מ"ד (אונקל), וכן (ישעי"א י"ד) חורו לחור, וכן (ברא'
 מ"ט כ"ו) חיר לחיו (ח"ט): ולא ימותו בטמאתם.
 הרי הכרת של מטמא מוקדש קרוי מיטה מ"ד (ספרי חקת
 י"ט י"ג): (לכ) זאת תורת הזב. צנעל ראיה אחת מ"ד
 (ח"ט), ומכו תורתו: ואשר תצא ממנו שכבת
 זרע. הרי הרי הוא כצנעל קרי"י טמא טומאת טרב

אור החיים

זמן תקרא טברה מזובה מעת נפסק זוכה נקראה
 טברה לספור ז' ימים, והוא שאמרו כשהפסוק
 מזובה והבן. ותמלא שפרש"י צפרק קמא דמגילה
 (ח') וזה לשונו כשהפסוק מזוב' לאלתר הספור
 שאינה צריכה לעבול קודם והוא מכון למה
 שכתבתי. עוד נראה לפרש הכמוז על זה הדרך ואם
 טברה פירוש נסתלק הזוב שכן הוא משמעות חיבת

טברה, לא תחשוב שצנעל חזק הזוב נסתלקה
 טומאה ממנה, לא כן, שלא נסתלקה אלא טומאת
 הזוב עצמו, והוא אומרו מזובה אבל לא טומאה
 מגע זוב, ועודנה טומאה ולריך לספור ז' נקיים,
 והוא אומרו וספרה לה וגו' ואחר טעה מכל:
 חפלת פרשת מצורע

ית דובה קרב
די ישכוב עם

(ח"ט): (לג) והזוב
שלש ראיות
חנ

ושניהם מטמאין ט
הרמיכו את הדיבור
גמור צנעל ג' ראיו
הכמוז

וארבעה
אנחנו ישב
ומתנו שם
יחינו נחיה
ויבאו עדיך
מחנה ארב

ות רובה קרבר וקנקה וקנבר
די ישכוב עם מסאבא: פפפ
ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם
טמאה: פפפ

ס' ו' ד' ד' ד' ד'

רש"י

לקט בהיר

(ח"ס): (לג) וחזב את זובו. בעל שתי ראיות^(ח) ובעל
שלוש ראיות (ח"ס) שחורטן מפורשות למעלה:
חסלת פרשת מצורע
ושניהם מטמאין טומאת מדרס וטומאתן ו', ונריכין לספור ו' נקיים, וטעונים מים חיים, רק הקרבן מחלקן, אבל בח"כ
הרחיבו את הדיבור מדכתיב באמנע הזב והדוה בנדמה בא הכתוב להקיש את הזב בעל ב' ראיות לנדה לומר שאינו דומה לזב
גמור בעל ג' ראיות לגמרי, שדבר אחד דומה לנדה שאינו חייב קרבן, וכל שאר ההלכות הוא כזב גמור, ואח"כ חזר ושם
הכתוב למה שהחיל זו והוא הזב גמור בעל ג' ראיות אשר כל דינו מפורש כבר למעלה (רא"ם):
המלאך הגואל אותי מכל רע - גם סייעני וסמכני בפ' מצורע
והוא יאיר עיני - בפרשת אחרו

יקתר פן
זה תסב
זרין בני
להנא
ויעבר
ות חר
קדם י
שון ית
ון וקא
הון ית
אורייתא
שכבת
בה:
ידאיי

ה אלה
קן (ברא)
אתם.
שכתי הקת
אחתים
שכבת
ח ערב

מיתה
(ועוד
זה שלא
הא ראה
ז בעל

חלקה
ומאת
ומאה
קיים,
זכל:

הפטרת מצורע במלכים ב פרק ז

ווארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער ויאמרו איש אלדעהו מה
אנחנו ישבים פה עדמתנו: אסאמרנו נבוא העיר והרעב בעיר
ומתנו שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם
יחינו נחיה ואם ימיתנו ומתנו: ויקומו בנשף לבוא אל מחנה ארם
ויבאו עדקצה מחנה ארם והנה אין שם איש: וארני השמיע את
מחנה ארם קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל אחיו

אהבת. הלכות מילה פ"ג

נתלה למשה רבינו עליה אפילו שעה אחת אף ע"פ שהיה בדרך. וכל מצות התורה נברתו עליהן שלש בריהות. שנאמר אלה דברי הברית אשר צוה יי' מלכו הברית אשר כרת אתם בחרב. ושם הוא אומר אתם נצבים היום כולכם לעבדך בבית יי' אלהך הרי שלש בריהות. ועל המילה נברתו שלש עשרה בריהות עם אברהם אבינו. ואתנה בריתי

ברוך המצא דסייען

סדר תפלות כל השנה

76

נהגו והעם לקרות בכל יום (ול) בשחר אחר שקורין פרשת צו וברכת כהנים קורין משנה זו. אלו רברים שאין להם שיעור הפאה והכבירים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה. *אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא. כיבוד אב ואם וגמילות חסדים ועיון תפלה וביקור חולים והשכמת בית המדרש והכנסת אורחים והכאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם. *אמר רבי זירא בנות ישראל הן תחמירו על עצמן שאפילו ראוות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים. *חנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות. *אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי יי' וכו'. *מזמור לדוד יי' מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק. לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו וישבם ויאמר. רבון העולמים לא על צדקותינו אנהנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקתנו מה חננו ומה גבורתנו מה נאמר לפניך יי' אלהינו הלא כל הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מרע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תהו ובהו ויום חיינו הכל לפניך כמו שכתוב ברבוי קדשך ומותר האדם וגו'. אבל אנחנו עמך בני ברייתך בני אברהם אהיבך שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידך שנקעך על גבי מונחך ערת יעקב בנך בכורך שמתהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קריאת אותו ישראל וישורון. לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבחך ולפארך וליתן שבח והודאה לשמך וחייבין אנו לומר לפניך בכל יום ערב ובוקר שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אשרנו מה טוב הלקנו מה נעים גורלנו מה יפה ירושתנו. אשרנו שאנו משיבין ומעריבין בכל יום תמיד ערב ובוקר ואומרים שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא אחר שנברא העולם אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא הגדול והקדוש בעולמך וכישועתך תרום ותגביה קרננו ברוך המקדש שמו רבים. אתה הוא יי' אלהינו כשמים ממעל ועל הארץ מתחת וכשמי השמים העליונים. אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים קבץ קיך מארבע כנפות הארץ כיצד וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לכרך לכל ממלכות הארץ עשית את השמים ואת הארץ ומו בכל מעשה ידך בעליונים או בחתחונים מי שיאמר לך מה

תעשה. אבינו שבשמים עשה עמנו כמו שהבטחתנו על ידי חוץ בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשבוי את שבותיכם לעיניכם שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מזהה את כולם וצבא השמים לך משתחיים. אתה הוא יי' אלהים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשרים ושמת שמו אברהם. אתה הוא ושנותך לא יחמו. יי' מלך יי' מלך יי' ימלוך לעולם ועד. יי' מלך כו' עד ברוך יי' לעולם אמן ואמן: ברכה ראשונה שמברכין לפני פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך אומר ועושה ברוך נזיר ומקיים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הכריות ברוך מעביר אפלה ומביא אורה ברוך משלם שכר מוכן ליראוי ברוך שאין לפניך לא עולה לא שכתה ולא כוב ולא מרמה לא משוא פנים ולא מקח שחד ברוך אל די לעד וקיים לצנח. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם האל המהולל בפי עמו משוכה ומפואר כל חסידיו ועבדיו ובשרי דוד עבדך משיחך נהלך יי' אלהינו בשבחתי ובזמירות נודך ונשבחך ונפארך ונכיר שמך מלכנו אלהינו יי' אלהינו יי' אלהים משוכה ומפואר ערי עד שמו ברוך אתה יי' מלך מהולל וטבחושבחות. וקורין פסוקין אלו יהי כבוד יי' לעולם ישמח יי' במעשיו כו' אשרי כו' עד סוף חולים. ואחר כך קורא פסוקים אלו ברוך יי' לעולם אמן ואמן. ימלוך יי' לעולם אמן ואמן. ויברך דוד את יי' לעני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה יי' אלהי ישראל וכו': ברכה אחרונה של אחר פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ישבתך שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי' אלהינו ואלהי אבותינו וכו'. וקורא השירה עד סופה כמנהג המקום. בשבת נהגו כל העם להוסיף לפני ברכה זו נוסח זה. נשמת כל חי תברך את שמך יי' אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרום וכך מלכנו תמיד לדוד ודוד ומעולם ועד עולם אתה אל ומבלעדך אין אלהים ואין לנו מלך גואל ומשיע פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה אלא אתה מפרנס ומרחם אלוה כל בריות ארון התולדות המהולל בתושבחות המנהג עולמו בחסד וברחמים ברחמים רבים. אלהים אמת לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ולך אנחנו מודים. ואילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבה כמרחבי קיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגליו קלות כאילות אין אנו מספקין להודות לך יי' אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך על אמת כאלף אלפי אלפים

ורוב

[1] יצחק יחידך שנקעך על גבי מונחך ערת יעקב בנך בכורך שמתהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קריאת אותו ישראל וישורון. לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבחך ולפארך וליתן שבח והודאה לשמך וחייבין אנו לומר לפניך בכל יום ערב ובוקר שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אשרנו מה טוב הלקנו מה נעים גורלנו מה יפה ירושתנו. אשרנו שאנו משיבין ומעריבין בכל יום תמיד ערב ובוקר ואומרים שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא אחר שנברא העולם אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא הגדול והקדוש בעולמך וכישועתך תרום ותגביה קרננו ברוך המקדש שמו רבים. אתה הוא יי' אלהינו כשמים ממעל ועל הארץ מתחת וכשמי השמים העליונים. אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים קבץ קיך מארבע כנפות הארץ כיצד וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לכרך לכל ממלכות הארץ עשית את השמים ואת הארץ ומו בכל מעשה ידך בעליונים או בחתחונים מי שיאמר לך מה תעשה. אבינו שבשמים עשה עמנו כמו שהבטחתנו על ידי חוץ בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשבוי את שבותיכם לעיניכם שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מזהה את כולם וצבא השמים לך משתחיים. אתה הוא יי' אלהים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשרים ושמת שמו אברהם. אתה הוא ושנותך לא יחמו. יי' מלך יי' מלך יי' ימלוך לעולם ועד. יי' מלך כו' עד ברוך יי' לעולם אמן ואמן: ברכה ראשונה שמברכין לפני פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך אומר ועושה ברוך נזיר ומקיים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הכריות ברוך מעביר אפלה ומביא אורה ברוך משלם שכר מוכן ליראוי ברוך שאין לפניך לא עולה לא שכתה ולא כוב ולא מרמה לא משוא פנים ולא מקח שחד ברוך אל די לעד וקיים לצנח. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם האל המהולל בפי עמו משוכה ומפואר כל חסידיו ועבדיו ובשרי דוד עבדך משיחך נהלך יי' אלהינו בשבחתי ובזמירות נודך ונשבחך ונפארך ונכיר שמך מלכנו אלהינו יי' אלהינו יי' אלהים משוכה ומפואר ערי עד שמו ברוך אתה יי' מלך מהולל וטבחושבחות. וקורין פסוקין אלו יהי כבוד יי' לעולם ישמח יי' במעשיו כו' אשרי כו' עד סוף חולים. ואחר כך קורא פסוקים אלו ברוך יי' לעולם אמן ואמן. ימלוך יי' לעולם אמן ואמן. ויברך דוד את יי' לעני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה יי' אלהי ישראל וכו': ברכה אחרונה של אחר פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ישבתך שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי' אלהינו ואלהי אבותינו וכו'. וקורא השירה עד סופה כמנהג המקום. בשבת נהגו כל העם להוסיף לפני ברכה זו נוסח זה. נשמת כל חי תברך את שמך יי' אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרום וכך מלכנו תמיד לדוד ודוד ומעולם ועד עולם אתה אל ומבלעדך אין אלהים ואין לנו מלך גואל ומשיע פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה אלא אתה מפרנס ומרחם אלוה כל בריות ארון התולדות המהולל בתושבחות המנהג עולמו בחסד וברחמים ברחמים רבים. אלהים אמת לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ולך אנחנו מודים. ואילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבה כמרחבי קיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגליו קלות כאילות אין אנו מספקין להודות לך יי' אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך על אמת כאלף אלפי אלפים

א מלך מלכות נצור לים חמיר חמיר ואלך: [2] יצחק יחידך שנקעך על גבי מונחך ערת יעקב בנך בכורך שמתהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קריאת אותו ישראל וישורון. לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבחך ולפארך וליתן שבח והודאה לשמך וחייבין אנו לומר לפניך בכל יום ערב ובוקר שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אשרנו מה טוב הלקנו מה נעים גורלנו מה יפה ירושתנו. אשרנו שאנו משיבין ומעריבין בכל יום תמיד ערב ובוקר ואומרים שמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד. אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא אחר שנברא העולם אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא הגדול והקדוש בעולמך וכישועתך תרום ותגביה קרננו ברוך המקדש שמו רבים. אתה הוא יי' אלהינו כשמים ממעל ועל הארץ מתחת וכשמי השמים העליונים. אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדך אין אלהים קבץ קיך מארבע כנפות הארץ כיצד וידעו כל באי עולם כי אתה הוא האלהים לכרך לכל ממלכות הארץ עשית את השמים ואת הארץ ומו בכל מעשה ידך בעליונים או בחתחונים מי שיאמר לך מה תעשה. אבינו שבשמים עשה עמנו כמו שהבטחתנו על ידי חוץ בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשבוי את שבותיכם לעיניכם שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מזהה את כולם וצבא השמים לך משתחיים. אתה הוא יי' אלהים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשרים ושמת שמו אברהם. אתה הוא ושנותך לא יחמו. יי' מלך יי' מלך יי' ימלוך לעולם ועד. יי' מלך כו' עד ברוך יי' לעולם אמן ואמן: ברכה ראשונה שמברכין לפני פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא ברוך אומר ועושה ברוך נזיר ומקיים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הכריות ברוך מעביר אפלה ומביא אורה ברוך משלם שכר מוכן ליראוי ברוך שאין לפניך לא עולה לא שכתה ולא כוב ולא מרמה לא משוא פנים ולא מקח שחד ברוך אל די לעד וקיים לצנח. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם האל המהולל בפי עמו משוכה ומפואר כל חסידיו ועבדיו ובשרי דוד עבדך משיחך נהלך יי' אלהינו בשבחתי ובזמירות נודך ונשבחך ונפארך ונכיר שמך מלכנו אלהינו יי' אלהינו יי' אלהים משוכה ומפואר ערי עד שמו ברוך אתה יי' מלך מהולל וטבחושבחות. וקורין פסוקין אלו יהי כבוד יי' לעולם ישמח יי' במעשיו כו' אשרי כו' עד סוף חולים. ואחר כך קורא פסוקים אלו ברוך יי' לעולם אמן ואמן. ימלוך יי' לעולם אמן ואמן. ויברך דוד את יי' לעני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה יי' אלהי ישראל וכו': ברכה אחרונה של אחר פסוקי הזמירות זהו נוסחה. ישבתך שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יי' אלהינו ואלהי אבותינו וכו'. וקורא השירה עד סופה כמנהג המקום. בשבת נהגו כל העם להוסיף לפני ברכה זו נוסח זה. נשמת כל חי תברך את שמך יי' אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרום וכך מלכנו תמיד לדוד ודוד ומעולם ועד עולם אתה אל ומבלעדך אין אלהים ואין לנו מלך גואל ומשיע פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה אלא אתה מפרנס ומרחם אלוה כל בריות ארון התולדות המהולל בתושבחות המנהג עולמו בחסד וברחמים ברחמים רבים. אלהים אמת לא ינום ולא יישן המעורר ישנים והמקיץ נרדמים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ולך אנחנו מודים. ואילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה כהמון גליו ושפתותינו שבה כמרחבי קיע ועינינו מאירות כשמש וכירח וידינו פרושות כנשרי שמים ורגליו קלות כאילות אין אנו מספקין להודות לך יי' אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך על אמת כאלף אלפי אלפים

הנהגות מיימוניות

[3] בסדר רב נעשר מברך ברכת התורה וקורא פרשת הדמיון ושונה משנה אחרת מקומן ודרש ד"ר מרח דרבי ישמעאל קר מצוי בחשובה ומטען כל ישראל שכתבם והיה הלוי תלמוד ע"ב: [2] ומיד סורגל ברוב התושבות משתקן ליה פוק קמא התענית: בירושלמי

14

והוב. רובי רבבות פעמים המוב ועם אבותינו. מלפנים ממצר עבדים פדיתנו. ברעב ונתנו ו ומרבי מלפתנו ומחלאים רעים רחמך יי' אלהינו ולא עזבונו בנו ורוח ונשמה שנפתח באפ הם יודו ויברכו את שמך יי' א לקרות כל מזמור שיר ליום הזמירות כיום השבת וכיום לקרות הלל הגדול בשבתות קן שנהגו לקרות שיר המעלות שלפני קריאת שמעו זו היא נוס העולם יוצר אור ובורא השן ברכה שנייה אהבת עולם או יהודה תמלת עלינו אבינו מלכ ברכה אחרונה שלאחר קריאת ויצב וכו' עד ברוך אתה יי' ראשונה ברוך אתה יי' אלהינו ערבם עד ברוך אתה יי' המע עולם בית ישראל עמך אהבת ו ישראל ברכה ראשונה שלאח היא נוסחה. אמת ואמונה כל אתה יי' גאל ישראל. ברכה ו אלהינו לשלום וכו' עד ברוך יי' לעולם אמן ואמן כו' עד פדיו וישמת לבנו כו' עד יי' מלך יי' מקצת העם לברך פסוקים בו וירא כל העם ויפלו על פניהם האלהים. לשם קדשך להשתבח עמו בעבוד שמו הגדול כי ה ועלו מושעים בהר ציון לש המלכות והיה יי' למלך על אחר ושמו אחר. אלהינו שבש את שמך ומלכותך עלינו חמי אשר בידו נפש כל חי ורוח נ פדיתנו אותי יי' אל אמת. ואנו לעולם לדוד ודוד מספר תהלת מלשון רמיה. ישראל נושע בני תכלמו עד עולמי עד יהי יי' אבותינו אל יעזבונו ואל יששנו דרכיו לשמור מצותיו וחקיו ו כל הנשמה תהלל יה הללויה. ברוך יי' בשכננו ברוך יי' ב בתוקך ובאמונתך ברוך אתה תמיד ימלון

נוסח ברכות ו (א) ברוך אתה יי' אלהינו ואי יצחק ואלהי יעקב האל הגו

[3] בירושלמי תניא ענין עם המלך רבי משכן ותען להם מרים ועני הלויים ואמרו בקול רם אביה ע"ב: [2] אור תיש על בתשובה תנאונים שרדי אין אנו מברכין ו נעים בו עתה אמנם ראב"ן תיבן נוסח דמנהג נברא האור ונתנו ע"ב: [2] רמב"ם בירוש רבי אמר צדק להבדיל בה קריעת ים ב את טלף ע"ב: [1] וכן נהג טורי וביב שאין לומר ימלך שבבר התחיל לתתם

עוד כבילה ע"כ - וזו הדבר אשר ביארנו שיש להקל בין מקרה מנילה שנעשה בקיבוץ ובוועד הכנענים דשיכי בה עשה וליח הגל וצ"ן כיה ובינה ללא נעשה בייבד מתקנות הכנענים אלא ישראל העל החמור על עמון - וכביארנו בנד דמנו ולפיכך בזכר ובינה קילל מונקרא מנילה וצ"ן כיה ובינה בקל נפתרין הימנה אפילו ע"י קצן משל"ב עקרא מנילה חמו יכול לפסור ע"י קצן שביע למינד . וקדוים עוד מה שמבואר בהקדמות הרמב"ם באריכות דדווקא גזירות חקיקות ומנהגות שנעשה בזמן התלמוד מומידיין כל ישראל ללכת בהן וטוסין לקיים אותן משום שנעשה בוועד חכמי ישראל ביהד רובם או כולם והם שמעו עיקרי הקבלה דור אחרי דור עד מנר"ה אבל אחרי התלמוד שנחזרו ישראל וחכמיהם לקלות רחוקות הרבה ולא נמלאים ביעד לא שיכי חקיקה וגיורה מחכמי מדניה זו על חכמי מדניה אחרת ע"ש שהאר"י בזה ומעשה השורה נל לעיין בענין חומרת דר"י אשר מובאר דלא נעשה מתקנות חכמים אלא שכונה ישראל החמור מעמלמן בזה ולא נעשה זאת מתקנות וועד חז"ל . וביצור מבוחר ע"ס בסוגיה דהומרא דהאי ומנהג לא נחפש בכל המקומות אלא דלתמור החמור וביאה דלא החמירו לא לחמירו ע"ס . ולפיכך רחיי לומר בפשיטות על ענין הומרא דר"י דבכל נפתרין הימנה היינו בכל עיני ובכל מקום שיש חיה לר' אהרן ולהקל יש להקל כמבואר תוספתא ברכות הג"ל :

ועהה"ה זאת הוא בשם אר"י וצ"ן ספר אר"י אין לפני ולא ידעתי מה למקור עליו ואפשר שיש ט"ס בכל דברי הג"ל ובכל מקום שכתוב ריבית לריך להיות דרוון וע"י שייך שפור לשון הצטמנה דליחא טס כי על דרוון שייך הצטמנה וע"י :

ועהה לבחתי לפרסם על הפלות זכרון לישראל מה שראיתי דבר סרה בשפר אחד אשר נדפס בזמננו הללו ע"ס הספר (לזכר לישראל) . דבר אחד ראיתי בו חמרתו שה"ז שלא היה דבר הזה לזכר לישראל כי כל חדש דבר נגד דהוי"הק וז"ל ע"ס שכן החרדה חמו אסור ריבית אלא כשהמלוה הגל אל לזה לבקש שיקח הלואה על ריבית אבל כשהלוה מבקש את ההלוואה וניתן ריבית לא אסור מן ההורה רק לבקש ריבית . וח"י רחמנא לילן מהאי דעמא ונושעל לא חמרו חז"ל בקבלות הורה אמה כדבר הזה אשר חשבו כל הלואין על לוח ועל מלה ביחד . ודברי הכל ראיתי אשר רולה ע"ס לחקור על זאת הכל הכל וריק והכל ישא הרוח ואין רוח חכמים עמה הימנו . כי מנ"כ רחיה מלשון המשנה דמפרש מפני שהוא נטך אין דיוק כלל כי קאי על המלוה וע"כ רחיה מלישנה חלומדה דליחא ע"ס (דף ע"ב ע"א) ת"ח מותרין ללווה זה מזה ברביית ומה לא קאמר להלווה כמו דליחא טוסין לא קאמר מזהר להלווה לזניו ולבניו ביחוד ברביית אלא אף חלמוד חכם אין מותרין אלא ללווה והיינו שילך לזה אל המלוה ע"ס כי בודאי אין זה דיוק כלל ובכל כי גבי ח"ח עיקר קביעות היתור מלדו של לוח שהוא הנחוץ במחנה ולא שייך זה אל דר המלוה וגבי בניו ביחוד שייך להלווה כדליחא ע"ס כלדי הלטעמן כו' . אולם ברמב"ם ובסו"ע ראיתי שגבי ח"ח נקט ליבנה דלהלות וגבי בניו ובניו ביחוד מפרש הרמב"ם איפכא שהכל הוא סלוה מנחה מובניו ע"ס במל"מ ס"ד באריכות : עוד ראה לקבוע רחיה לרבריו נושא דליחא (דף ס"ב) דריבית מוקדמת ומאחרת רבדיייה אין מויליין מלוה למלוה וסוקה לו מה שנקראו על פירוש הפסוק אין שייך כלן הולאה וכפ' על דרוון לכן דייק דע"כ חיירי שכל לוח לבקש ההלוואה מן מלוה ע"ס שהאר"י שמוכות מזה סברתו הג"ל : אבל אין ממש בדבריו ואין מהלוקר להאר"י שחירת דבריו בזה שמעולם לא כיון המעשה על זאת דלס דבריה מה עסק קדימה ואחרת בזה הוחיל ועיקר עממה שאולך לוח לומר זאת . אבל על ענין בדברי הג"ל שביארנו למעלה שדייק לתרן חקיקות הטרדה זאת ולא יעלה ולא יזכר ולא יפקד בחזק ישראל להעלות על לב שהחרדה התי רה לחופנין זה ומהחרדה אין שום הפרש בזה :

ואפשר שזהו עצמו של הרמב"ם כחכב דפיק י"א שכתבתי חמו לריך פסיקות טהרה מומר ז' נקיים . ועיין בנזירי שהאר"י בזה הובא דבריו בצ"י ס"י ק"ץ שחמרות רבי דליחא (דף ק"ד ס"ז) בלתי פלגה להוסיף לחסס זכות מזה אף בבחמניס ותומרות ר' יורא חמו מחמורין בבחמניס . והיינו משום דחומרות ר' יורא לא נעשה אלא מבית ישראל בשלמן שהמיתו ולא ע"ס גזירות והסכמת חז"ל . ואף בחמירות רבי לפי מה דליחא בנמרא דחיקן כך לגטיס שבשדות חספר להקל ולהקל לפי מה דליחא ביה (דף ו) בחסופה ד"ה והאודנה לתקור היכא דגזרו משום שאינו בני חיה ח"ד דיינין כחאחא יס למו דין לחין בני חורה או לא ע"ס . אולם בר"ש גירס שהיון כך בצורה ע"ס . וקאי יס לתקור או לא ע"ס . ריש פרק י"א משמע שבהמים גזרו כן ע"ס . וקאי יס ש"ס דהא משמע דחקנות רבי לא הוה אלא היכא שראה שלמה ימוס ועיין מזה בר"ש פ' תיסק סימן ו' ע"ס ח"כ יס לעיין חס כוננה של רמב"ם על חקנות רבי . ועיין בס"ד סימן תקס"ג ס"ק ד' שביאר ע"ס זמן שיש להוסיף לזכר זה ע"ס לחוס דק משום חומרא ע"ס :

בה' מזה ס"י רפ"ו הובא בטור שני דעשה על ביה עליס זכות הבן חו חייבין או פטורין דשלגי בזה הרמב"ם והרא"ש דלרמב"ם סתמא פטורין חל"כ מקטמות ע"ס או הייב ובר"ש פסק סתמא חייבין חל"כ רואח ע"ס או פטורה ע"ס בצ"י דתליס בחרי לישלח דרב כהנא . ונראה קלה רחיה לשיטת הר"ש מוסף פרק לפני חירייה דליחא ע"ס טעמא דחין מסיכורין בחוס משום דמפקיה ממוחה . ועוד איתא ע"ס דאף במקום שאמר להסכור לא לזית דירח אמרו חל"כ לכניס עליס וחייבנא ע"ס . וח"כ מוכח שפיר דאף ביה עליס וחייבנא חייבין ללא כרמב"ם :

← **ד ודמירתי** לחקור להמליח חיה נטיות קולא לפתח חקיה לזית ישראל בטעם שאלות חכמים אשר יפול בלב המורה להסתפק במרלוח ופרט חס השאלה בימי ליבונה וספירות נקיים יש קלה ללדד להקל חס יתקבלו הדבר בעיני חכמנים והוא דעיקר מימרא דרבי יורא האמורה (גדה ס"ז ע"א) דאף טימות דס חרדל לרוב ז' נקיים לא הוה מתקנות חכמים אלא בזמן ישראל המה החמיר על עמון הומרא זו מולאמן . ומולאחי להקור בענייני מויל דרבנן דהרמב"ם בריוס הלכות ממדיס מחרין שעל דברי חז"ל וחקיקותיהם שוברין בלא ופעל לוח דלא חסור ועשה דוכסתי ע"פ הדבר אשר ירוך ע"ס . ובכ"ס מהנה מביא ע"ס שהרמב"ם פסק על זאת ח"ד יהיו דברי חז"ל חמורים מכל חורה ע"ס ועיין בהקדמות הרמב"ם שנוארין שכל גזירות חז"ל וחקיקות ומנהגים שהחקינו החכמים והביאוי"בכל דור דור לפיכך סיני לחורה הכל מנחה ששמעו ומנחה רבניו ע"ס מהכתוב ושמרתה חס משמרתה ע"ס ושומר' למשמרתה והעובר עליהם עובר על ל"ת ע"ס . ובממרא ברכות (י"ט ע"ב) איתא ג"כ מויל דרבנן חסמכות על לוח דלא חסור :

ואגב מלחי שיש להקל ולומר דדווקא עסק גזירה או חקנה והסכמה שנעשה בוועד חכמים או נביאים או צ"ד הגדול בירושלים על זה וכיוצא בזה דמתי מחוייבם כל ישראל לקיים עליהם ועל זע"ס כחאמר ועשית ע"פ הדבר אשר יורו ולא חסור וכו' אבל חיה מנהג או חומרא שלא נעשה בוועד חכמי' או נביאים או סנהדריןק שהמון עם עלמנהגו או שהגיהו חיה מנהג טוב אף שאינו רשאים להקל בדבר חל"כ וכמבואר ריש פ' מקום שנהנו בגמ' דילין צורו שלמי שח"ב לטית מנהג אבותיה' אולם דר' דהא עשה ונ"ה דהויתו הרמב"ם לא שייכי בזה חל"כ כמה שנעשה בוועד חכמים כנ"ל אבל לא על מנהג ומומרה שהמורו ישראל על עמון . ולפיכך איתא בסו"ע סימן ס"ה ספיק ח' ובצ"י בשס רש"י אר"י דוס ושלמה דניס בידד הגשה פנימו והיון וסתמי פנימו חסור מהחירה והיון מרבדיהס שמו ישראל קדושים יס ונגו בו חסור ע"ס . והנה ע"ס אף צרי"י דרבנן שני חילוקי דניס מהיון ומשמנו דחילוק הוח מדבריהם ושמו הוח ונ"ה . ולכן דווקא על חילוק שייך לאו דל"ת שנעשה בוועד גזירות וחקיקות חכמים אבל שמו לא שייך בו לאו דל"ת שח"כ כי לא נעשה בוועד חכמים רק ישראל החמירו על עמון מעמנה :

ומצאתי יסוד ופירוש לפרטם זאת בחוס' ברכות (ט"ו ע"א) ד"ה ור' יהודה כו' ספקשו ע"ס למח חמו מוילי קצן שביע למינד את הגדולצמקרא

המחבר היה רק לנכד סבירות הנמצא המאמרים בענין רודף וגם דנו ואמרו אין ביה פירין סבונ עמן הבית נכח שבו חייבין על דמפתח וכו' דנין ע"י סנהדרין וחקיקין חס חס חייב מיהב כשהירח חס אל לא וזהו בענין כל דבריו כללו בו רק אל חוק המורה וכו' ענינים כאלה וחס יקרה מעשה יקרנו אל ישיבי מהלכה וספוטין ואין לנעוה מעשה וזהו חוקס כי דיעא דמלכות דיעא :

הלכתא דין רודף אשר היו דנין סנהדרין שהיו בירושלים שימין להלילו בנפשו בזמנה עיני חילוקי דניס אשר העלחו להקור ולעמוד על שרשן ויסודן אשר לא נחבלרו בסופקים מזה . ומקודם נבאר ענין החמור בסנהדרין (דף ע"ד ע"א) רבי יונתן בר שאול אמר רודף שהיה רודף אחרי גזירות הלכות וירונה ויכול להליל בזה מחבדיו ולא הליל היה נהרג עליו ביום הבית :

הרמב"ם דפסק ח' מירוצא כחב כל היכול להליל בזה מחבדיו ולא טרה בכך אלא הליל בנפשו של רודף והרנו הרי זה שופך דמים וחייב מיחה . אבל לא היו צ"ד ממיחין אותו עב"ל . וכן משמעות דבריו בצל"ט מומלכיס ע"ס הסוד סימן חקכ"ה חולק ויבדח ואינו יודע כיון שהיב למה לא היו צ"ד מחוייבין אותו ע"ס . וע"ס בצ"י ובצ"ד חמ"ו וכו' צכ"ו כבד כחב עליו המל"מ ודבריו לריכיס הלמוד ע"ס . ואף בחס' מיימני סי' ט"ו להלכות גזירות חולק על הרמב"ם וכתבו שהיה נהרג עליו והב"י סימן ספ"ה מביא דברי חסוזה מיימני הג"ל :

והנה הכסף משנה צ"ל ח' מירוצא וכן דפיק ט' ממלכיס כחב דהרמב"ם פסק כר"י בן שאל רק דמפרש נהג דלמוד נהרג עליו כוונתו על מיתה צדי שמים ולא על מיתה טהרה . ובזכיר פ' הויס מקדש גבי שולח עבוד להרוג הקאזר שמיא חזקן מהייב מפרשין ע"ס מחי חייב ב"ם אבל לשון נהרג קשה לפרש כך גם כבד חמה המל"מ בצ"י על הכ"מ סכחב דהרמב"ם סובר דליכא פלוגתא על ר"י בן שאל ובממרא איתא ר"י בן שאל היא משמע דרבנן פליגי עליו דמקודם אמר ע"ס במשפחה ור"ה משמע דלוקימתחא דר"י בן שאל כיהודי ויקומה לה כחו דמחר ע"ס ור"י היא מסיס דרבנן פליגי ע"ס והלח"מ ע"ס . ומלח"ב ע"ס דמנהגים על הרמב"ם ע"ס . וכתבו אחר ר' פלוני יכאח ע"ס פלוגתא חלל במק"ם דנקט פלוני חומר משמע שפיר דיש ע"ס פלוגתא וכלן קאי ר"י בן שאל חומר :

ואני מלח"י רחיה להאי פיקאח של הרמב"ם רחיה מפרשת דע"כ שיהי דינא לא ה' מיווח צ"ד בימי הבית אלא דין שנים מתלמוד ערך צ"ה פ"ה רש"י (ד' ס"ב) ובצ"י

ספר ח"א א ס"א
הש"ס רבי צבי הורו

ספר ח"א א ס"א
הש"ס רבי צבי הורו
 רכ"א ו' ו' צ"ג ז' צ"ג ז' ק"ק (א) ה' אור צ"ק

16

צדיקים: ופי הגרלה אין כלן אסמכתא וצפרט צדיקים אף אסמכתא קיה: אחר נבול זה עולה צדעתי מה נסון שהדני עם צעל בה"ה זחה לפרט שיהי מנוכר מקודם על זה לפי פירוש הפסוק שטולה לו דורון מה קשה האמור בצויה אין מוילין מן לוח בדיויהם ח"ד שייך צדיקה הדיעה בענין זה "ע"כ מפרט שהיה הצטעה ומדובר על זה מכבר אך לא היה מדובר על סילוק ריבית אלא הצטעה לו לשלוח לו דורון ומחנה צעמה ההלוואה או אחרי הפירעון יתן לו מחנה על אופן כזה שייך שפיר לומר צדיקים אין מוילין. ונאסר דעל הצטעות נחישות מתנה ודורון לא שייך על זה עסק חיוב ופסיה. ועיין בס' ר"ד ספיק ח' ובס' רמ"א וריב"ז רמ"ט ע"ט. ועל זה שפיר אין מוילין מן לוח אף צדיקים. אצל עסק ריבית אם נעשה מדובר נראה פשוט שאף צדיקים יכול לזכות להוילא מאלו ולכופו בכפי אשר התנה כן יקיים:

והגה"ה זחה הוא בשם ח"ו וגוף ספר א"ו אין לפני ולא ידעתי מה לחקור עליו ואפשר שיש ע"ט בכל דברי הג"א ובכל מקום שכתבו ריבית צריך להיות דורון וע"י שייך ספיק לטון הצטעה דליתא קס כי על דורון שייך הצטעה ונ"ע:

ועתה צחתי לפרטס להעלות זכרון לישראל מה שראיתי דבר סרה בשפר אחד אשר נדפס בימים הללו עם הספר (לזכר לישראל). דבר אחד ראיתי כי בא לתדע דבר נגד דח"ה וז"ל שם שזמן החורה חיו אסור ריבית אלא כשהמלוה הולך אל לוח לבקש שיקח הלוואה על ריבית אצל כהונה מבקש את ההלוואה ויטון ריבית לא אסור מן ההורה רק אבק ריבית. וח"ו רחמנו לילן מהאי דעה ונעשה לא אמרו הול' בקבלות הורה חמת כדבר הח"ו אשר נשבו כל הלאוין על לוח ועל מלוה צידה. ודברי הכל ראיה אשר רואה עם לחקור על זחה הכל הבל וריק והכל ישא הרוח ויטון רוח חכמים טוהה הימנו. כי מש"כ ראיה מלאון המשנה דמפרט משני שהוא נוסך אין ריוק כלל כי קאי על ההלוואה ומש"כ ראיה מלפניה חלומה דליתא עם (דף ע"ה ע"ה) ח"ה מותר להלות לבניו ולבני ביתו כריבית אלא אף חלמוד. חס אין מותרין אלא ללות דהיינו שילך לוח אל המלוה ע"כ כי בודאי אין זה ריוק כלל וכלל כי גבי ח"ה עיקר קביעות היתיר מלדו של לוח שהוא הנותן במחנה ולא שייך זה אל זה המלוה וגבי בני ביתו שייך הלות כדליתא עם בלדי להטעיון כי ביתו אולם צרמ"ס ובס"ט ראיה ענדי ח"ה נקט לישאל דלהות וגבי בניו ביתו מפרט צרמ"ס איפכא שהלך הוא טוהה נעשה מוכניו ע"ט שצ"מנו ס'ד' כחריבות: עוד ראה לקצוע ראה לדבריו נוהא דליתא (דף ס"ג) דריבית מוקדמת ומחמרת דצדיקים אין מוילין מלוה למלוה והוקשה לי מה שחקרנו על פירוש הפסוק אך שייך כחן הולאה וכפי על דורון לכן דייק דע"כ חייבי שבה לוח לבקש ההלוואה מן מלוה ע"ט שהאריך שמוכח מה סברתו הנ"ל: אצל אין ממש בדבריו ואיננו מותרין להאריך סחיות דבריו צה שמעולם לא כיון המשנה על זחה דלס דבריו מה עסק קדימה ואיחור צה האיל ועיקר טעמא שאלך ליה לומר זחה. אצל לא עיין בדברי הג"א שביארנו למעלה שדייק לתרן חקירות הערה זחה ולא יעלה ולא יזכר ולא יפקד בחורף ישראל להעלות על לב שהחורה התי רה חזקענין זה ומורהורה אין טוס הפרט צה:

מגילה הא גבי צרכות המון אמרין דקפן מוילא חס אצוי כשלא חלל חלל כיות דהוב רק מדרבנן ותרנו דשאי צהמ"ד דציות דיהא חומרה יחורה יוחר מדאורייתא ובקל נפטרין הימנא כדאמרין לקמן והס החמירו על עצמן עד כיות עד כביאה עכ"ל. וזהו הדבר אשר ביארנו שיש להק בין מקרא מגילה שנעשה בקיצין ובוועד חכמים דשייכי צה עשה ולי"ח הג"ל וזין כיות ובינה דלא נעשה בוועד מתקנות חכמים אלא ישראל הס החמירו על עצמן. וכביארנו בגיד ושמע ולפיכך כציות ובינה קילא ממקרא מגילה וגבי כיות ובינה בקל נפטרין הימנא אפילו ע"ו קטן מש"כ יעקבא מגילה חיו יוכל לפסור ע"ו קטן שהגיע למינך. ונקדים עוד מה שמבאר בהקדמות הרמב"ם בחריטה דדוקא גזירות חקיות ומנהגות שנעשה בזמן החלמוד ממוייני כל ישראל ללכח בהן וטפין לקיים אותן משום שנעשה בוועד חכמי ישראל ביחד רובם או כולם והם שמעו עיקרי הקבלה דור אחרי דור עד מרע"ה אצל אחרי החלמוד שנחזרו ישראל וחכמים לקנות רחוקות הרבה ולא נמלאים ביחד לא שייח חקקה וגזירה מחכמי מדינה זו על חכמי מדינה אחרת ע"ט שהאריך צה. ומעתה אסורה נא לעיין בענין חומרת דר"ו אשר נובאר דלא נעשה מתקנות חכמים אלא כמות ישראל החמירו ומעמן צה ולא נעשה זחה מתקנות וועד ח"ל. ובויתר מובאר סם כצוית דחומרת דהאי מנהגא לא נחפשו בכל המקומות אלא דלחמור החמירו ויכא דלא לחמירו לא לחמירו ע"ט. ולפיכך ראוי לומר בפשיטות על ענין חומרת דר"ו דבקל נפטרין הימנא היינו בכל ענין ובכל מקום שיש חיה ד' ללדד ולהקל יש להקל כמבאר תוספות ברטת הג"ל:

ואפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שכתב בפרק י"א שכתבתי חיו צריך פסיקות טברה חומר ו' נקיים. ועיין בצנזר שאלך צה והובא דבריו צב"י סי' ק"ץ שחומרות רבי דליתא (דף ס"ו) בראיות שלשה למוש לחס צבית נוהג אף כצחמים וחומרות ר' זירא חיו מחמירין כצחמים. והיינו משום דחומרות ר' זירא לא נעשה אלא מכות ישראל בעצמן שהחמירו ולא ע"פ גזירות והסכמת ח"ל. ואף בחומרות רבי לפי מה דליתא בצנזר דתיקן כך לגשים שצדקות אסור להקל ולהקל לפי מה דליתא ביה (דף ו) בחוספות ד"ה והאידנא להקיר אסור דנחו משום שאין בני חורה אף דייקן אסור חס על ללו דוקדאנא בני חורה או לא ע"ט. אולם ברמ"ס גרים שתיקן כך צבורא ע"ט. וקלח יש להקיר לפי חמור צרמ"ס ריש פרק י"א משמע שהכמים נזרזר ע"ט. ולי"ע שם דהא משמע דחקות רבי לא הוה אלא היכא שראה שלשה ימים ועיין מה צרמ"ס פ' חיותק סימן ו'. ע"ט ח"כ יש לעיין חס ונחשו על רמב"ם על חקיות רבי. ועיין בס"ד סימן חק"ט ס"ד' שביאר שם זמן טוס למוש לויבה או שאין לחוס רק משום חומרת ע"ט:

בה' מנחה ס' רפ"ו הובא צבור שני דעוה על בית עליס וצית חבן חיובין או פטורין דלגיני צה הרמב"ם והר"ם דלרמב"ם סתמא פטורין חל"כ מקשטות שם או חייב והר"ם פסק סתמא חייבין חל"כ רואח שם או פטורה ע"ט צב"י דתליה בתי לישאל דרב כהנא. ונראה קת רואה לשיטת הר"ם מוסף פרק לפני חיריבן דליתא שם טעמא דאין מסבירין חחים משום דמסקיה מנחות. ועוד ליתא שם דאף במקום שחמרו להסכיר לא לבית דירה חמרו אלא להכניס עליס וחיצוב ע"ט. וח"כ מוכח שפיר דאף בית עליס וסבינא חייבין דלא כרמב"ם:

ההשגה הוה כן נכר סגיות הנגלה החלמים בענין דוקף וסם גנו ואינו אף היה דתין נהוג בזמן כיות בשם שניו על אדמות וכו' דנין ע"ו כדבריו ומקורו אס כיה חייב מיהא כדבריו חס לא ושה בטלו כל הדינים הללו כו' ר' אל חוקי המלוכה יפנו גזירות כאלו. וחס יקום מעשה יקדו אל שיפני כמלוכה וטעמו דאין לפטור מעשה וזה מוסף כי דיהא דמלוכה דינא:

ה דבאר דין דוקף אשר היו דנין סנהדרין שהיו צירושלים שיהיו להלילו בנפשו צנזר עניי חילוקי דייס אשר העלחי להקור ולטועד על שרשן ויסודין אשר לא נחצברו בצופקים נוה. ומקורו בצלח ענין החמור צנזרין (דף ע"ד ע"ה) רבי ינחן בר שכול אימר רודף שהיה רודף אחרי חבירו להורגו ויכול להליל בא' מחביריו ולא הליל היה נהרג עליו צימי הביט:

והרמב"ם צפרק ח' מירוח כח צל היטול להליל בא' מחביריו ולא טרה בכך אלא היל בנפשו של רודף והרגו הרי זה סוף דמיס חייב מיתה. אצל לא היו צ"ד מוחסין אוחו עכ"ל. וכן משמעו דבריו צב"י. וממליט ע"ט והטור סימן חק"ה חולק וכתב וחיו יודע כיון שהיב למה לא היה צ"ד מוחסין ואוחו ע"ט. וע"ט צב"י ובצ"ד וכאן צב"נו ככר כתב עליו הג"מ והדבריו לייסוי החלמוד ע"ט. ואף צב"ט נוימיני ס"ו ע"ו להלכות ניקין חולק על הרמב"ם וכתבו שהיה נהרג עליו והצ"י סימן ס"ח מציא דברי חסות מיימי הג"ל:

והנה הכסף משנה צב"י ח' מירוח וכן צפרק ט' ממליטיי כח דהרמב"ם פסק כר"י בן שאל רק דמפרט מה דלמך נהרג עליו כוונתו על מיתה צדי שמים ולא על מיתה ח"ה צימי הביט ע"ט. והענין חמות מוזר לפתח לשון נהרג על מיתות שמים. וצ"ט ח' האיס נקדש גבי שולח עבדו להרג דקאמר שמוי הזמן מחייב מפרטין שם מואי חייב צ"ט. אצל לשון נהרג קשה לפרט כך צ"ט ככר חמה המל"מ צב"י על הרמב"ם דהרמב"ם סובר לדיח פלוגתא על ר"י בן שאל וצנזר חיה ח"י בן שאל היא נעשמה דרבנן פליגי עליו דמקור ח' ח' שם כצוית ד"ה משמע דלוקימת דר"י בן שאל כיוודחי חוקיה לא כמו דלמך שם ור"י הוא משום דרבנן פליגי שם והלח"מ מאריך שיד לחמות על הרמב"ם שם ויחצבר לפינו:

ד ואמרתי לחקור להמליח איזה נטיית קולא לפתח חקיה לבית ישראל בצעק שאלות חכמים אשר יפול בלב המורה להסתפק במרחיחו וצפרט חס השלמה צימי לויבה וספירות נקיים יש קלה ללדד להקל חס יתקבלו הדבר בעיני החכמים והוא דעיקר מימנא דרבי זירא החלמודה (דה ס"ו ע"ה) דאף טיפות דס כחציה צריכה ז' נקיים חס הוה מתקנות חכמים אלא צות ישראל הוה החמירו על עצמן חומרה ח"ו ומאלחי להקור בענייני מילי דרבנן דהרמב"ם צריס הלכות ממרים מאריך שעל דברי חז"ל והקטוהיסם עוברין בלא נעשה ללו דלא חסור ועשה דועשית ע"ט הדבר אשר ירוך ע"ט. ובחלם משנה מציא שם שהרמב"ן פסקק על זחה ח"י יהיו דברי חז"ל חמורים משל חורה ע"ט ועיין בהקדמות הרמב"ם שנואריך של גזירות חז"ל וחקיות ומנהגים שהתקינו החכמים והצדיא' בכל דור ודור עשית טינ לחורה הכל ממה שמעמו מנהגים רבינו ע"ה מהכתוב וסמרתם חס ממרתחי עשו ושמתחי למשמרתה והעובר עליהם עובר על ל"ח ע"ט. ובגמרא צרכות (יט ע"ב) ליתא ג"כ כל מיילי דרבנן אסמכתא על ללו דלא חסור:

אנחנו מאלחי שיש לחלק ולומר דדוקא עסק גזירה או חקנה והסכמה שנעשה בוועד חכמים או נביאים או צ"ד הגדול צירושלים על זה וכיוצא צה ודחי מוחייבים כל ישראל לקיים עניהם ועל זרע כנחמה ועשית ע"ט הדבר אשר ירוך ולא חסור וכי אצל חיה מנהג או חומרה שלא נעשה בוועד חכמי' או נביאים או סנהדרין קם הסמוך עם החמירו על עצמן צנזר או שהחמירו חיה מנהג טיב אף שאינו ראוי להקל בדבר הח"כ וכמבאר ריש פ' מקום שנהו צנזר דיוקדוהיסלנו שאבו לשנית מנהג אצותיה' אולם נראה דהאי עשה ולי"ח דהזכירו הרמב"ם חס שייכי צה אלא צמה שנעשה בוועד חכמים כיון אצל לא על מנהג וחומרה שהחמירו ישראל על עצמן. ולפיכך ליתא כש"ע סימן ח' ובצ"י בשם רשב"ו ח"ו ד"ה דייס ושלם דייס בגיד הגשה פנימי מוילין וסמיני פנימי אסור מהחורה מוילין מדברין דייס שמו ישראל קדושים הם ונהגו צו חסור ע"ט. והנה עשו אף צרייני דרבנן שני חיליה דייס והוא: ומצינו דהיוה הוה מדבריהם ושמוה הוה ומנ"ה. ולכו

יד. אין האשה טמאה עד שתראה דם ממקור דמיה⁴⁰, והוא המקום שחכמים קוראין אותו חדר⁴¹, ואין כל המשקים היוצא מן החדר מטמאים אלא הדם בלבד⁴², ומראות היו לחכמים שבהן מיטמאין הדמים וכל שאיגו מאותן המראות, מטהרין אותו⁴³.

טו. כשנתמעט לבן של חכמים מפני כובד הגלות ותכיפת הצרות, חששו שמא יבאו לטעות בדבר שזדונו כרת שהרי אפשר שתראה האשה בימי נדתה ז' ימים ויהיה של ששה דם טהור ושל יום ז' דם טמא⁴⁴, ואפילו מראה דם לחכם גדול ובקי אפשר שתטעה בעצמה במנין הנדות והזיבה.

טז. הרי שראתה בסוף י"א מימי הזיבה ומחרתו, וטעתה והיתה סבורה שראיה ראשונה בימי הנדות ומונה ממנה, ואינה ראויה למנות אלא מיום המחרת שבו התחילה נדותה⁴⁵, לפיכך עמד רבינו הקדוש ותקן שכל אשה שתראה יום א' תספור ז' נקיים ואם ראתה שנים תשב ז' נקיים, ואם ראתה שלשה תשב ז' נקיים, ובכל ימים שתראה כך היא נדונת ואינה צריכה להראות דם לחכם ולא למנות ימי נידות וזיבה. יז. אע"פ שזו התקנה אין בה בית מיחוש, החמירו בנות ישראל על עצמן שאפילו ראתה יום א' דם טפה כל שהיא ופסק הדם סופרת לה ז' נקיים⁴⁶, בין שראתה בעת נידתה בין שראתה יום א' או ב' או ה' כולן או יותר, משיפסק הדם סופרת ז' נקיים כדין זבה גדולה⁴⁷.

יח. ומפני מה החמירו בנות ישראל כך על עצמן, כדי שיהיו בכל זמן מונות מנין אחד ולא תשתנה מנהגן בין ראייה א' לג' ימים, הרי שראתה ג' ונעשית זבה התחילה וספרה עד ז'

מאיסורי ביאה והאריך בזה בחידושינו נד א. הגרא"ן. 40 ראה לעיל הערה 2. 41 לעיל יו ב. 42 יט א, רמב"ם פ"ה ה"ו. 43 יט א. 44 כ"כ הטעם בתוס' סו א. 45 כ"כ רש"י, ורבנו בחידושינו הביא ב' הפירושים, ועי' מה שבי' שם וראשונים שם ור"ן שבועות פ"ב ומאירי ברכות לא א. 46 חומרא דר' זירא נדה שם וש"נ. 47 לשון הרמב"ם איסורי פי"א ה"ד ע"פ נדה שם, טור שם. 48 כ"כ רבנו בחידושינו שם, וכ"ה ברש"י ותוס' מגילה כח ב, ועי' ר"ן שם. 49 ברכות לא א. 50 סו ב ועי' רבנו שם וראשונים שם, וב"י סי' קפג. 51 זו דעת הרמב"ם פי"א הי"ז וע"ש במ"מ בשם רבנו וש"ע קצו סעיף ה.

נקיים, וראתה בז' טפה כהרדל, והאי צריכה לישב ז' נקיים, ויש שאינן בקיאות בין תחלת ראייה לסתירת הספירה ויבא הדבר לידי טעות⁴⁸.

א. יט. חומרא זו שנהגו בנות ישראל הוכשרה בעיני החכמים ועשו אותה כהלכה פסוקה⁴⁹ בכל מקום, לפיכך אסור לאדם להקל בה ראשו לעולם. ל.

כ. אע"פ שדין הזבה לטבול ביום ז' מאחר שתנן החמה, גזרו חכמים שלא יהו עושות כן כדי שלא יהו משמשות ביומן ויהא להן תרבות רעה שמא תראה ותסתור⁵⁰, אלא טובלת בלילה שהיא תחלת ח', ואם עברה וטבלה ביום ז' אינה צריכה לחזור ולטבול⁵¹, ויש מן הגאונים⁵² שהורו שלא עלתה לה טבילה, ולא יראה זה.

פרק שני

ספירת השבעה נקיים שהאשה סופרת לזיבתה בין בזמן הזה בין בדין תורה כך היא, בודקת עצמה יפה יפה⁵³ ואם פסק הדם מתחלת לספור מיום המחרת, אפילו ראתה בשחרית ואח"כ בדקה עצמה והרי פסקה אינה צריכה בדיקה אחרת כל היום, ואין חוששין שמא חזרה וראתה בלילה או בין השמשות אלא למחר מתחלת לספור ז' נקיים⁵⁴.

א. ראתה בזמן הזה יום ראשון בשחרית ופסקה בו ביום, אינה מונה מיום המחרת עד שתחזור לבדוק ויהיו ידיה בין עיניה כל בין השמשות⁵⁵, שחזקת כל יום הראשון כלו טמא שהוחזק מעין פתוח, ודמים חוזרין לה אע"פ שפסקה בשחרית, ויש מי קל בדבר⁵⁶, מכיון

52 השאלות הובא בתוה"ב בית ז שער ז, והג"מ בשם מהר"ם, ועי' ש"ך שם סק"א. 53 עי' סט א ורש"י ד"ה והכא, ומהרש"א בדין הפסק טהרה בנדה וה"ה בנבה. 54 משנה סה, א. 55 נדה סה, ב בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי, וס"ל לרבנו דמספ"ל ולחומרא, וכע"ז דעת הרמב"ם פ"ו מאיסורי הכי"א וכמ"ש המ"מ שם, ועי' ב"י ריש סי' קצו. ועי' בגמ' אמרו לו לר"י אלמלא ידית מונחות בעיניה, ועי' בהגרא"א שם אות ז וה. 56 וכשיטה זו כ' הרשב"א בתוה"ב ובטור שם. ובהגרא"א כ' שכ"מ שזו דעת התוס' ד"ה אמרו. ועי' סדרי טהרה וחזות דעת ריש סי' קצו לענין מון דהוק ע"ש.

רסד
שבז
בחז
עצב
הרי
עד
ואיי
יום
זשו
אפי
שהו
בדי
שת
שש
שת
ורד
צרי
היו
בהן
לאו
ורו
אור
זו
שא
כלו
רצ
אפ
הח
57
והנ
ספו
והו
הר
ומו
62
יו
רב
עיי
פ"
של

תוסי' ארש"י ואפשר ס"ל לרש"י ר"ע לדברי ר"א קאמר אבל עכ"פ לדינא לכ"ע מוחזקת באינה רואה

ואינה סותרת ובנכ"י ברוב תשובותיו תמצא נגד זה' והנלע"ד כתבתי דש"ת א"נ.

תשובה קצט

[באשה שאחווה צירים ונמצא פי הרחם סגור ופסקו הצירים]

בסתם, אבל אם בדקו החכמניות ומצאו הפתח סגור אין יוצא ואין בא, אז אפי' מנהגא ליכא. ונוראות נפלאתי עמ"ש מעלתו וז"ל ואני מסתפק ושואל מה שאינני מבין על גוף הדבר שהחמיר להחשיב בדיקת המילדת באצבעה לפה"ק, ודבר זה ק' בעיני לאומרו וכי אם תבדוק אשה היטב ותתחוב אצבעה במקור תטמא משום פה"ק עכ"ל מעלתו, והאריך עוד בזה. ותמהתי כי לא מצאתי בכל הספרים הנ"ל שהזכרתי שום א' שהזכיר מתחיבת אצבע המילדה*, כי לעולם לא תגיע אצבע הנשים, הן אשה הבודקת עצמה בחורין וסדקים לטהר לבעלה, והן המילדת שבדקה, לעולם לא יגעו בפה"ק שהוא המקור אלא בבית החיצון ואפי' השמש הדש אינו נוגע אלא סמוך לפה"ק היינו מקור. ועיין בפה"מ לרמב"ם ר"פ יוצא דופן ובחיבורו פ"ה ה"ב (מאסורי ביאה) ומשהתחיל להתעבר נסגר הפתח ההוא ואין המילדת יכולה להכניס אצבעה לפנים בשום אופן עד שתפתח בטבע, וזה נקרא פה"ק שא"א בלא דם. ע"כ איני יודע כוונת מעלתו בענין זה ותמיה על אביו הגאון נ"י אשר כל רז לא אנס ליה שלא גילה לו רז זה.

→ [ב. אשה המשונית וסתה ורחוק שיודמן לה לטבול]

וזאת שנית ונפשו אותה לדעת דעתי הקלושה בנידון אשה ששינתה וסתה פעמיים בכל חדש באופן שקשה ורחוק שתודמן שתטבול לנדתה כי עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבוא ואם יודמן לה ליל טבילה יהיה בעונה שויתה מחר ביזמו ולדעת הש"ך (סי' קפד סק"י) יש להחמיר כראב"ן לפרוש לילה שלפני אותה העונה, א"כ אשה זו סופה להתגרש מבעלה ח"ו כי לא קיים פ"ו עדיין. ונפשו בשאלתו אם יש למצוא לה ב' התירים א) לשמש כליל הסמוך

שלום לידידי הרב המפולג ההו"ש בעל פיפיות מופלא באנשים בנש"ק כש"ת מו"ה יוסף שמואל סג"ל נ"י.

גו"ה הגיעני ע"ד אשה שבחודש ששה לעבורה אחווה צירים וחבלים ובדקה הנשים החכמות והמילדות ומצאו פה הרחם סגור ומסוגר, ושוב פסקו הצירים והרי היא מתחזקת והולכת ככל הנשים, אם יש לחוש למ"ש בתשו' נחלת שבעה סי' ט' שהעידו לפניו נשים מפולין שנהגו שם שאסורה לבעלה, דחוששים לפתיחת הקבר. הנה כבר מחו ליה מאה עוכלא בעוכלא כמ"ש גם מעלתו.

והגאון מנ"י בס' סולת בלולה סי' קצ"ד כתב דע"כ לא אמרי' במס' שבת (קכט, א) מאימתי פתיחת הקבר משעה שיושבת על המשבר אלא אם ילדה בסוף איגלאי מילתא שכבר משעה שיושבת על המשבר נפתח קברה וטמאה, ולענין שבת כל שיושבת על המשבר חיישינן שמא לבסוף תלד ומהשתא היא בסכנה ומחללים שבת על הספק. אבל כל שפסקו צירים וחבלים איגלאי מילתא למפרע דלא נפתח הקבר ואין כאן טומאה כלל אלו דברי מנחת יעקב ודפח"ח. וכ"כ בפלתי המכונה תפארת ישראל במסקנתו סי' קצ"ד וכ"כ בסדרי טהרה שם סקכ"ה, וכ' ליישב מתני' דאהלות פ"ח משנה ד' דאין לנפלים פתיחת הקבר פי' דין פה"ק, שיהיה נפתח פתח רחב שיהיה מטמא באהל כ"א פתח כ"ש ועדיין טומאה בלועה ואינו מטמא באוהל, אבל לעולם האשה מטמא משום שא"א לפה"ק כל שהוא בלי דם משעה שיושבת על המשבר, אבל כ"ז כשיוולדת בסוף, אבל אם אינה יולדת בסוף איגלאי מילתא למפרע דבטעות ישבה על המשבר. והנה אמת נכון הדבר לדינא אלא שחשש למנהג שהעידו נשי פולין לפני הגאון נחלת שבעה אשר ע"כ סיים במקום שכבר נהגו איסור בפולין לא ישנו. ואני אומר שהם לא דברו אלא

ו. ראה לעיל סי' קמב ד"ה אלא וסי' קמד ד"ה וראיתי נכ"י.

תשובה קצט

א. בנחלת שבעה הנזכר לעיל כתב בן להרי"א שבדיקת המילדת רומה לפתיחת הקבר וא"א לפתיחת הקבר ללא דם.

ש"ג אגב סופר

י"ג - א

מחנן במאור

ליום, שעונתה ביום. (ב) אם יארע שתראה מיד אחר טבילה טרם ששמשה, להקל שלא תצטרך להמתין שש עונות ותספור ז' נקיים מיד שתפסוק לראות. הנה בדין זה האחרון, נראה פשוט דיש להקל, כיון הא דנהיגי להמתין ששה עונות אע"פ שלא שמשה הוא רק משום לא פלוג בין שמשה ללא שמשה, ואין להתמיר בלא פלוג כמו בגוף הדין עצמו כמ"ש תה"ד (סי' קסד) ומייתי מג"א רס"י תמ"ז (סק"ה) ע"ש. וה"נ אינו אלא משום לא פלוג ויש להקל בכה"ג ולכה"פ תמתין ג' עונות, דהרי לרמב"ם (פ"ה מהל' אבות הטומאה הי"ג) דפסק כרבנן דר' יוסי (שבת פ"ג ב) סגי בג' עונות, וחששא דבין השמשות חששא רחוקה היא. והא דמחמירי' ו' עונות כר' יוסי חומרא בעלמא הוא כמ"ש מג"א סי' תצ"ב.

ונ"ל ראי' משלהי מס' מגלה (לא, א) דקדמאי הוה קרו בשבועות כפ' (אמור) [ראה ז' שבועות תספור לך, ושינוי מנהגא קדמאי וקרו בחדש השלישי. ופירש"י משום דנתנה תורה. והנה למקרי בענינא [דיומא], הוא ממרע"ה שתיקן לישראל מקרא וידבר משה את מועדי ה', עיי'ן ברייתא סוף מס' מגלה (לב, א). וגם כ' תוס' שם במשנה אחרונה דמס' מגלה (ל, ב תוד"ה ושאר) דבימי התלמוד לא הוה מפקי' ב' ספרים לקרות בשני פ' קרבנות, נמצא לא הוציאו אלא ס"ת א'. ומדשינו מנהג קדמונים דהוה קרי מענינא דשתי לחם דיונים הבכורים, וקרו בחדש השלישי, הרי לא קרו כלל בענינא דיומא ועברינן על תקנת מרע"ה, שהרי יום ג' לספירה שהוא ו' סיון הוא ינ"ט של שבועות בודאי ויום הבכורים הוא, ויום מתן תורה איננו למאי דמצריכי' לפרוש ו' עונות כר' יוסי ובז' ניתנה תורה, אפי' אי נימא מה שנוהגים לומר יום מתן תורתנו ר"ל זמן מתן תורה, לולי הוסיף משה יום א', מ"מ אקריאת התורה והוא מפורש בש"ס קשי

כנ"ל. אע"כ קי"ל כרבנן דלא הוסיף יום א', ויום מ"ח ה' ביום ו' והוה בתודש השלישי מענינו של יום. וכיון דאפסק הלכתא כרבנן, א"כ מה שמחמירינן להצריך לענין ספירות (ו') [ז'] נקיים ו' עונות חומרא בעלמא הוא, ועוד מחמירינן להצריך ה' ימים משום חששא בה"ש ולהחמיר עוד אפי' לא שמשה תמתין ג"כ ה' משום לא פלוג, והומרות יחירות ניהו ותוספת טהרה, וישראל קדושים. אך היכא דאיכא למיחש שתצא אשה מיד בעלה עיי'ז פשיטא שיש להקל לכה"פ אחר ג' עונות, ואם טבלה במש"ק וראתה אחר הטבילה קודם תשמיש תחל לספור ז' נקיים ביום ג' ותפסוק בטהרה בה"ש דיום ב' נגהי ג'.

וע"ד הדין שאם יהיה ליל טבילתה בעונה הסמוך לוסתתה אם צריך לנהוג כחומרת הא"ז והראב"ן ופסק כן הש"ך (שם) לפרוש עונה לפני עונת הראיה. הנה הש"ך כתב שיש להוציא כן מש"ס, ובנקודות הכסף ביאר דבריו איך הוציא כן, וכתב עליו מנחת יעקב (שם סק"ו) שדבריו אינם מוכרחים אלא שהיה להראב"ן גירסא אחרת בש"ס, ולפי גי' שלפנינו ליתא לדינא וכ"כ בסדרי טהרה (שם סק"ג) שהאחרונים חלקו על הש"ך ומשמע דס"ל להקל כאחרונים החולקים ע"ש.

ועיינתי בראב"ן סי' שיי"ח וז"ל תניא (נדה סג, ב) והוהרתם וכו' וכמה אמר רבא עונה וכמה עונה אמר ר"י או יום או לילה שאם וסתה ביום יפרוש בלילה שלפנינו ואם וסתה בלילה יפרוש ביום שלפני לילה בזמן תקופת ניסן ותשרי שהיום והלילה שוין אבל תקופת תמוז וטבת שאין יום ולילה שוין חצי יום וחצי לילה לפני הוסת עכ"ל. והנה אין כאן גי' אחרת בגמ' אלא מדנפשיה הוסיף ביאור' דעונה שלפני עונת הראיה קאמר ומייתי ג"כ לכאן ש"ס דר"פ תינוקת (סה, ב) דחצי יום וחצי לילה קאמר,

ב. ר' מש"כ כדעת הרמב"ם רבינו בחי' לשבת פ"ג א ד"ה ומסוגיא וד"ה וכו' ור"ה מכאן, ועי' חסדי דוד מקאוות פ"ו ברייתא ג, והארכתי כוה בהערותי לחי' הרשב"א נדה לג, א עש"ה. ור' מש"כ כוה בהערות לפי הר"י מלונגל שבת שם וברליות דוד שם.
ג. [אין זו ברייתא אלא פוסקא מהמשנה לא, א].
ד. ענין זה לא נזכר בפרשת ראה אלא בפרשת אמור, ור"ל כאן מענינא דיומא. ור' פסקי תוס' מגילה אות קח תוס' הרא"ש שם.
ד*. בטורי אבן מגילה שם העיר כעין דברי רבינו ע"ש. וי"ל שגם לקדמאי הוי מענינא דיומא, כיון שבענינא דתג השבועות בפרשת ראה כתוב שם ושמרת ועשית את כל החקים האלה, וקאי על מצוות תורה כמבואר בס' הירקא וכן בס' המור הארוך עה"ת: ושמרת ועשית וכו' כשביל שהוא יום שניתנה בו התורה. וכן מוכח גם מהדפוס דחבוקי כמבואר ברש"י שם לפי שמדבר במתן תורה. [וראה מש"כ בפתח דבר ל"תוספתא שביעית" מכתבי ד' - י"ב תשס"ו - עמ' 11]. ועי' מרומי שדה מגילה שם.
ה. אין אנו אומרים יום אלא זמן והר"י שיעיב (תלמוד הרשב"א) בדרשתו לשבועות שלכן אין אנו אומרים יום מתן תורתנו כב"ה ויוהכ"פ אלא "זמן" ע"ש. וראה בענין זה בשו"ת ריב"ש סי' צו מג"א סי' תצד ובהערותי לשו"ת הריב"ש שם. ומבואר שם עמ' 17 אות ג, ובשו"ת שארית ישראל (להגרי"ו מונצברג דאב"ד י"ם) או"ח סי' כו. ו. כ"כ המג"א שם וראה מש"כ בזה הכרז"פ סי' קצו סע' ו. ועי' פירוש רמזים הל' נדה ה"ג בפתחת לסי' קצו עמ' תי. ו*. עי' פת"ש יור"ד סי' קפד סק"ד. ויש לזכר לדין דלית לן חומרא דוסתות כדעת הראב"ה באביאסף, ואית לן חומרת האו"ו, אם מחמירינן אף בוסת שאינו קבוע. ועי' שו"ת מהרש"ם ח"ו סי' צו ת"ב סי' ריט.
ז. כדברי רבינו כ"ה כפי' רבינו חננאל שבועות יח, ב והו"ד בתוה"ב להרשב"א ב"ו ש"ב. [ור' עוד בחי' ח"ס יור"ד סי' קפד סק"ו].

ואין כאן שינוי גירסא כלל מכרחת א"כ ע"כ היה לו ואנחנו לא נדע לדחות ו והנך רואה שראב"ן מו דוכתא חומרת האנ יום וחצי לילה ועוד עונה דס"ל דהאמור בר"פ תינוק לילה שייך גם הכא בפר חשבינן כל אשה מרגע ראי לילה כגון שתראה אום 0 אותו שעה בלילה, וכן ו תינוקת ר"ג מקיל לענין ד וחצי יום ולחד שינוי' משו ע"כ הקיל בלא פלוג להוסי מצוה. וס"ל לראב"ן קי"ו וכיון שאין כל הזמנים שו שעות ויהי' עונתה [משתנוי ולפעמים מאוחר ולפעמים להתמיר עונה שלפני' מש

[אשה שבו]

שוכ"ט ליי"נ הרב הדיין ויראת ה' כמורה יהושע נ" ע"ד אשה שהרגישה שנפ בכתונת שלה ומצאה דם פחות מכ דין זה צ"ע, הנה התה"ד להרגשה בלא יציאת ד דם שנאבד, אם לא שתמו אבל בלא"ה תלינן בטיפי ז מיציאות הדם, א"כ אשה ש שאינו ברוך המלוכלך בנ בדקה כלל ותלינן שדם י: טהורה לאו מגופה אלא מ שום דם רק מראה טהו מיהו בכתונת יש להקל ד

ה. כונתו שאין אנו יכולים לדחות פ. ראה לעיל סי' קע ובהערה שם א. וכ"כ רבינו לעיל סי' קג. ב. ראה מש"כ בזה רבינו להלן סי' ג. לעיל סי' קג כתב רבינו להחמיר

הקיל בעונת בתולים, זהו י"ל ס' הראב"ן והאביאסף שלא החמיר לפרוש גם עונה שלפניו, דס"ל להקל כשינוי קמא דלית ליה הך סברא מכתובה מגהי בה טפי, כן נלע"ד.

וכיון שזכינו לעמוד ע"ד רבותינו ואינו אלא משום לא פלוג בשגם וסתות דרבנן ואפי' להרא"ה בבר"ה (שער ב) דס"ל עונה הסמוך לוסתה חמירה מוסת גופיה דשמא תראה חיישינן טפי, והגאון נב"י (מהרו"ק סי' נה) כיוון סברא זו מדעתו, והנה היא קדומה בהרא"ה, מ"מ היינו בוסת קבוע ג"פ, אבל וסת שאינו קבוע כגון אתתא דא שמשנית וסתה תמיד וחוששת ליום ראייה שלה הוה עונה סמוך לוסתה דרבנן א"כ יש להקל בלא פלוג דידיה ולהחיר בעונה הסמוכה לעונת ראי' כדי שלא תתגרש ויקיים הבעל פ"ו.

והרופא לשבורי לב ומחשב לעצבותם יסיר כל חולי ומדרה וירפא שכר בת עמו מהרה. הכ"ד א"נ. פ"ב יום ב' ח"י טבת תקצ"א לפ"ק.

מש"ק סופר מפפד"מ.

ואין כאן שינוי גירסא כלל ואם הוכחח הש"ך אינה מכרחת א"כ ע"כ היה לראב"ן וא"ז ראייה אחרת ואנחנו לא נדע לדחות גאונים בגלי דחיטתא.

והנך רואה שראב"ן מחמיר תרי חומרי בחדא דוכתא חומרת האביאסף וחומרת הא"ז חצי יום וחצי לילה ועוד עונה שלפניו. ונלע"ד לפי מה דס"ל דהאמור בר"פ תינוקת למיחשב חצי יום וחצי לילה שייך גם הכא בפרישת סמוך לוסתה וא"כ חשבינן כל אשה מרגע ראייתה מעל"ע חצי יום וחצי לילה כגון שחראה אום 10 אוהר ביום, תחשב עד אותו שעה בלילה, וכן כולם והנה אמרינן ר"פ תינוקת ר"ג מקיל לענין דם בתולה ויהי' לה לילה וחצי יום ולחד שינוי משום דכתובה מגהי בה טפי ע"כ הקיל בלא פלוג להוסיף חצי יום על ליל בעילת מצוה. וס"ל לראב"ן ק"ו להחמיר דנימא לא פלוג, וכיון שאין כל הזמנים שוים לפעמי' (על) [עד] ד' שעות ויהי' עונתה [משנתנית] מר' שעות עד ד' שעות ולפעמים מאוחר ולפעמים מוקדם, א"כ לעולם נוסף להחמיר עונה שלפני' משום לא פלוג מק"ו דר"ג

תשובה קפ

[אשה שבדקה בכתונת ומצאה מראה טהור וטיפות דם פחות מגרים]

ביאה רפ"ט) ובדברי ט"ז סי' ק"ץ (סק"ב) ובדברי מנחת יעקב (שם), מתוך דברי כולם נלמוד בכתמים כך הוא הענין, המוצאה כחם, ובשוק של טבחים לא עברה ובכתמי' לא נתעסקה, והאי דם מאין בא אלא מגופה, אלא י"ל ה"ל להרגיש, ואת"ל ארגשה ולא אדעתה, ה"נ נימא בשוק של טבחים עברה ולא אדעתה, וה"ל ספק ומוקמינן מה"ת אשה בחזקת טהרה ואינו אלא מדרבנן, והכא בכתונת, טיפי דם פחות מכגריס איך שייך לומר בשוק של מטבחים לא עברה, הרי עברה ועברה שאין לך כל סדין שאינה מלאה דם כניס'.
ואמנם לענין מראות כשרות מהיכי נתלה שנתעסקה ולא אדעתה טוב לתלות מגופה ואי דלא ארגשה הרי הרגישה והרגישה, ומהיכא תיתי להמציא נתעסקה ולא אדעתה, ע"כ המיקל לא הפסיד, והמתמיר תבוא עליו ברכה.

שוכ"ט ל"ג הרב הדיין המצויין המופלג בתורה ויראת ה' כמור"ה יהושע נ"י דיין דק"ק א"ש יע"א. ע"ד אשה שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה עצמה בכתונת שלה ומצאה מראה טהורה וגם טיפי דם פחות מכגריס ועוד.

דין זה צ"ע, הנה התה"ד (סי' רמ"ה) החליט דא"א להרגשה בלא יציאת דבר, ומסתמא תלינן בטפה דם שנאבד, אם לא שתמצא מראה כשרה לפנינו, אבל בלא"ה תלינן בטיפי דם כי רוב ההרגשות הוא מיציאות הדם, א"כ אשה שבדקה עצמה (כיד) [בעד] שאינו ברוך המלוכלך בכמה לכלוכים הוה כלא בדקה כלל ותלינן שדם יצא מהמקור והאי מראה טהורה לאו מגופה אלא מעלמא, אפי' אין על העד שום דם רק מראה טהור דין זה צ"ע להקלא.
מ"הו בכתונת יש להקל דהנה המעיין בכ"מ (אסורי

ה. כנתו שאין אנו יכולים לדחות שיטת ראשונים זו בכדי. ג. ראה לעיל סי' קע ובהערה שם ובמ" קעב.

תשובה קפ

א. וכ"כ רבינו לעיל סי' קנ.

ב. ראה מש"כ בזה רבינו להלן סי' קפב.

ג. לעיל סי' קנ כתב רבינו להחמיר בכתונת ע"ש.

שוינהו רבנן אפשר דאינה מברכת מספק אפי"ה
 ג"ל פשוט דמברכת שפיר גם בטבילה שניה] והיינו
 משום דרבי ור' זירא לא השוו לגמרי תקנתם
 לדאורייתא, אבל מ"מ חזינן מהתם דאע"ג שאותו
 תלמיד רק הקיל לעצמו בחומרא זו שהיא רק
 מדבריהם אפי"ה ראה מה עלתה בו.

ג) הן אמנם שלכאורה ה"י נלענ"ד כיון דהן דרבי
 ור' זירא אינו אלא מדרבנן מסתבר שאם
 אשה מצאה כתם דחויץ מזה שטומאתו רק מדרבנן
 גם אינו אלא ספק ונפיש רבוואתי דס"ל דהטובלת
 מחמת כתם נכון שלא תברך על הטבילה עיין פת"ש
 סי' קצ"ד ס"ב ובטהרת ישראל סי' ר"ן או ראתה
 דם שהוא ספק אדום ספק ירוק — בכה"ג שהחסרון
 ידיעה הוא לכל העולם — ביום ו' לראיתה שהוא
 ביום א' או ב' לספירת נקיים, כיון דלגבי דאורייתא
 אין כאן שום ספק שהרי אפי' אם הדם הוא ודאי
 מגופה והוא ממש דם נדה אפי"ה יכולה שפיר
 להפסיק בו ביום בטהרה ולטבול בערב כיון
 דמדאורייתא היא נדה ולא זבה ונמצא שכל הספק
 נולד לנו רק בדרבנן לענין תקנת רבי וחומרא דר'
 זירא והיינו צריכים לומר בכה"ג ספיקא דרבנן
 לקולא, ובפרט שגם בגמ' נדה ס"ז ע"ב מבואר דרק
 "ספק" זכות שוינהו רבנן ולא ודאי זכות, ואעפ"כ
 מעולם לא שמענו להקל, ואדרבה איפכא מצינן דבג'
 ימים הראשונים של הנקיים מחמירים יותר בכתמים,
 ולא אמרינן שביום א' וב' ראוי יותר להקל מפני
 זה שעיקר הספק נולד רק בדרבנן, ודוחק לומר
 דחשיב כנולד מדאורייתא בגלל הספק אם חייבת
 להפסיק פעם שניה בטהרה חדא דבלא"ה רגילות
 לבדוק פעמים בכל יום, ועיין גם בפת"ש סי' קפ"ז
 סי"ק כ"ד שהביא מהח"ס בכמה תשובות "דבנדה
 דאורייתא הא סגי אפי' לא פסקה בטהרה כל שעברו
 עליה הימים הראויים לזיבת דמי נדתה על הרוב
 פסקה לה חזקת ראייה", ועיין גם ברא"ש בפ"ק
 דפסחים ה"ב במשכיר בית לחברו דמספקינן אם
 הוא בחזקת ברוק או לא שכתב דכיון שהוא בעיא
 דלא איפשיטא יכול לבטל והויא ספיקא דרבנן ואולינן
 לקולא, ואין זה חשיב כנולד הספק בדאורייתא דהואיל
 ובלא"ה אין האיסור מתחיל אלא בפסח יכול שפיר
 לעשותו עכשיו לספק דרבנן וה"ג גם כאן, ומוכח ודאי
 מזה דתקנת ר' זירא חמורה מאד ולא אמרינן בה
 ספיקא דרבנן להקל, ואע"ג דמצינן שהרמב"ם סובר
 שחומרא זו של ר' זירא אינה נוהגת בכתמים, ומצינן
 גמי להרז"ה בבעל הנפש שער הספירה והבדיקה
 שכתב שם בהשגה ב' "שבזמן הזה שלא החמירו
 בנדה אלא ממנהג בנות ישראל סמכינן אדרב דאמר
 סופן אע"פ שאין תהלתן ודוקא בנדה אבל לא בזבה",
 ויש הבדל להלכה בין אשה שראתה ז' ימים ובין
 ראתה עשרה ימים רצופים דאו לא סגי בסופן בלי
 תהלתן [ועיין גם בדברי חמודות בסוף מס' נדה אות
 ל"ה] וגם הזכרנו לעיל מהרמב"ן והרשב"א דמעיירא
 לא תיקנו לעשותן כזבות אלא לבעלה בלבד ולא
 לענין טהרות וקדשים, ומצינן נמי בהרבה מקומות

שהזכירו קצת להקל בנשי דידן שהן זבות רק
 מחומרא, מ"מ בנד"ד פשוט הוא דאין שום מקום
 להקל, וחזינן נמי בתת"ס הנ"ל סי' קע"ט באשה
 ששינתה וסתה ועד שהראשונה פקודה שניה ממהרת
 לבוא עיי"ש שמתיר לפקוד בעונה הסמוך לוסת ועוד
 כמה קולות, ולא העלה כלל על דעתו דמשום מצות
 פו"ר וכדי שלא תתגרש מבעלה יהא אפשר להקל
 שלא תחמיר בחומרא דרבי ור' זירא, בכה"ג שהיא
 ודאי נדה ולא זבה, ועיין גם בפת"ש סי' קפ"ד סק"ד
 שהביא כן מהתפארת למשה וכן הוא בס"ט שם
 ובעוד גדולי אחרונים ואף אחד מהם לא הזכיר כלל
 לצדד ולהקל שלא להתנהג בכה"ג בחומרא דר' זירא,
 ונראה דדמי' הך מלתא ליו"ט שני דאע"ג שהוא רק
 מחמת ספק ובוה"ו אינו אלא משום מנהג אבותינו
 בידינו, אפי"ה כללא הוא דכל מה שאסור בראשון
 אסור בשני ואין חילוק ביניהם אלא לענין מת
 ורפואה בלבד, ועיין ביריד סי' קנ"ז שהביאו הרע"א
 והפת"ש מהרדב"ז ז"ל שכתב דחייב אדם לבזבז כל
 ממונו כדי שלא ישל באיסור דרבנן אפי' בשמנו
 של גיד דלא אסור אלא לפי שישאל קדושים הם
 ונהנו בו איסור, ומצינן נמי כעיי"ו לענין גבינות
 עכ"רם דכיון שמחמת הספק עשאוהו חכמים כודאי
 ואסרו אף אם יודעים ברור שהעמידוהו בעשבים הו
 לא מיקרין כלל ספק דרבנן, וכמו"ש הש"ך בסי'
 ק"י בדיני ס"ס אות י"ח דעשאוהו חכמים כאילו
 ראינו להדיא שהועמדו בעור קיבת נבלה, וה"ג גם
 כאן הרי גם אם יודעים ברור שהיא נדה ולא זבה
 אפי"ה תחמירו וגזרו לעשותה ממש כזבה גדולה
 שהרי אפילו להקל סמכינן אהכי לדעת התה"ש ועוד
 שחולקים על הש"ך בסי' קפ"ט ס"ק ע"א עיי"ש.
 אך מצאתי בשו"ת גליא מסכת שמצדד לומר בחי"ד
 סי' ד' "דעיקר מימרא דר' זירא — לא הוי
 מתקנות חכמים אלא בנות ישראל המה החמירו על
 עצמן חומרא זו מעצמן — ולפיכך ראוי לומר
 בפשיטות על ענין חומרא דר' זירא דבקל נפטרין
 הימנה היינו בכל ענין ובכל מקום שיש איזה צד
 לצדד ולהקל יש להקל", ואע"ג דמשמע שם מדרבני
 שמצדד להקל גם לענין זה שלא נחוש אפילו
 לתקנת רבי ולהצריך ו' נקיים והוא, מ"מ נלענ"ד
 שגם על גברא רבה דכותיה אין לסמוך בזה בשום
 פנים ואופן כיון דהוא עצמו לא כתב חדוש זה אלא
 על תנאי אם יתקבלו הדברים בעיני החכמים, והרי
 חזינן שהתפל"מ והחת"ס וכו' שהבאנו קודם לא העלו
 כלל על דעתם לצדד קולא, זו גם במקום מצות פו"ר
 וחשש של גירושין, וגם כיון דנקטינן להתמיר חומרא
 דר' זירא גם בדם טוהר ובכתמים דרבנן מסתבר
 דחשיב לדין כדיון גמור ולא רק כחומרא שאפשר
 גם להקל בה, ועיין גם בטור יו"ד סי' קצ"ז שכתב
 שהו' נקיים צריכים להיות רצופים ואם ראתה דם
 אפי' בסוף יום השביעי סתרה כל הימים, וכתב עי'
 הב"י דאין בזה שום נפקותא אלא לדין התלמוד שהיה
 חילוק בין נדה לזבה, אבל האידינא אחר חומרא דר'
 זירא אין נפקותא מדין זה שהרי אף אם אינה סותרת

ספר אימי אקרום - פר"ג ל אקרום ציד אויזרדאן
 קונטרס קצני (נב) - גר"ג ל אמי צימן אויזרדאן

חשבון מדויק ובקל עלולים לטעות משא"כ להלכה כרש"י והרמב"ן יכולים בקל למצוא פתחי נדה וזיבות, הן אמנם מבואר בראשונים ג' טעמים לחומרא דר' זירא אבל פשוט וברור שכל זה אינו אלא ליתן טעם להקנתו אבל לא שהאשה חשובה משום כך כספק וזה דאורייתא. גם הוכרנו לעיל באות ג' מהר"ה שכתב לחלק גם בזה"ז בין נדה לזבה, ועיין גם באבניו סי' רנ"ב שכתב "אך אם אינה רגילה לראות יותר משבעה ימים [צ"ע כיון שעכשו לא ראתה יותר מז' ימים ולאחר טהרתה מהוסת הקודם עברו עליה י"א ימים נקיים או יותר הרי היא תמיד נדה ולא זבה ואין שום נ"מ אם היא רגילה בדרך כלל לראות ז' ימים או עשרה ימים] וגם עכשו אינה רואה יותר משבעה ימים באופן דמדאורייתא אין צריך ספירה כלל וזנות ישראל החמירו על עצמן שוב בדרבנן סמכינן על הראב"ד, ולכן דברי החת"ס צ"ע לעני'ד ומצוה ליישבם.

ואף שלפניו צ"ע בראתה ג' פעמים מ"ת דמה טעם לא נתיר אותה לבעלה בימי זיבה והם תשמע פעם אחת ולא תראה שוב תהא מותרת לגמרי בכל הימים כיון שסומכין על בדיקת שפופרת גם בימי זיבה, אע"ג שלפני תקנת רבי ור' זירא מסתבר דלא הי' מועיל כלל בדיקת שפופרת תוך י"א ימי זיבה, אולם עיין בנוב"ק סי' מ"ג ובתנינא סי' צ"ג שכתב עפ"י דברי הרמב"ן שאחרי שהחמירו בנות ישראל חומרא דר' זירא שוב אין משגיחין במנין ימי נדות וזיבות כלל אפי' להקל וכדעת הכר"פ והתהו"ש שהוכרנו קודם שהולקים על הש"ך בסי' קפ"ט ס"ק צ"א וסברי דכיון שזוה"ל רק מדרבנן סמכינן אקביעות וסת גם בימי זיבה אפי' להקל משום טעמא דאם אתה מחלק להן בין ימי נדה לזיבה נמצא שאתה מצריך אותן ללמוד פתחי נדה וימי זיבה ולכן לא פלוג חכמים בתקנתם בין לקולא ובין לחומרא, הן אמנם דבמקום צער גדול של הוצאת אשה מבעלה הי' נראה לכאורה דאין להחמיר משום טעמא דלא פלוג וכמו שזמנינו בכמה מקומות דמשום צער והפסד גדול או במקום מצוה שפיר מקילין בכה"ג שהאיסור הוא רק משום לא פלוג, מ"מ צ"ל דתקנה גדולה זו שלא להצריכן לדעת פתחי נדה וזיבה חמורה יותר ואין מתחשבין כלל בזה"ז עם חשבון ימי נדה וזיבה בדרבנן בין לקולא ובין לחומרא.

ענף ב.

ה) ברם נראה דאע"ג שכתבנו שגם בשעת הדחק גדול א"א להקל ולעבור אחומרא דר' זירא, מ"מ נלעני"ד תקנה אחרת לאותן נשים אשר נפשו בשאלתן להקדים טבילתן, והוא שתלבש האשה יום או יומים לפני הוסת שפופרת של גומי דק על פי המקור ויהי סגור ומהודק היטב על פי המקור באופן שאפי' טפת דם פחות מכהרדל לא תוכל לצאת מחוץ לשפופרת, והקצה השני של השפופרת יהי פתוח ונמשך עד חוץ לגופה ממש באופן שכל הדם

ג"כ צריכה לישב ז' נקיים מחמת ראייה דעכשיו, וכתבו ע"ז האחרונים שהוא דוחק גדול לומר שהטור יכתוב דברים שאין שום נפקותא בהם בזה"ז ונדחקו כולם למצוא נ"מ גם בזה"ז, ואם כהגליא מסכת "שאם יש איזה צד לצדד ולהקל יש להקל" צריך ודאי הטור לאשמעינן דמדינא צריכים להיות כל שבעת הימים רצופים, גם מ"ש הרמב"ן ז"ל בריש הל' נדה דחומרא זו שנתנו בנות ישראל "עשו אותה חכמים כהלכה פסוקה בכל מקום, לפיכך אסור לאדם להקל בה ראשו לעולם" נראה שהלשון "בכל מקום" ו"לעולם" בא להורות שאף גם במקום מצוה ובשעת הדחק גדול אין להקל, ועיין גם במאירי ברכות ל"א ע"א שמחלק דין נדה לג' סוגים א) נדה דאורייתא, ב) נדה של חכמים היינו תקנת רבי, ג) נדה של בנות ישראל, ומשמע נמי מדבריו דקיל טפי מדרבנן, אלא שאעפ"י כ מסיים שם דחכמים קבלוה וקיימו את דבריהם ועשוהו כהלכה פסוקה שאין עליה תשובה, ולכן נלעני"ד כדאמרן שגם בנד"ד אין להקל וצריכין ודאי להתנהג בחומרא דר' זירא.

ד) גם דאיתי בשו"ת החת"ס חו"ד סי' קמ"ג שמחותנו הרב השואל מצדד להקל באשה שראתה ג' פעמים מחמת תשמיש בימי מניקותה שלא תיאסר לבעלה משום טעמא דבימי מניקותה אין אשה קובעת וסת, וגם הוסיף להעיר דה"ה נמי שלא תיאסר בימי זיבה מפני שאף גם אז אין אשה קובעת וסת, והחת"ס השיב לו בתחלה לסתור דבריו בענין ימי מניקותה אך על הערתו השניה כתב "לכאורה אי ליתא לדבריו בקמייתא במניקה ליתא נמי בבתרייתא בימי זיבה, אלא לפמ"ש לעיל דבימי מניקה גופה היינו טעמא משום דלרמב"ן אפי' וסת קובעת א"כ לדין ניוחש לה עכ"פ, משא"כ בימי זיבה הי' אפשר להקל דהא ליכא למ"ד מהפוסקים דקובעת וסת, אלא דהא הלכתא למשיחא דאין אנו בקיאים בין ימי נדות לזיבות, ומ"ש מעלתו דלרש"י דמייית ב"י סי' קפ"ג בקל ימצא פתחי נדות וזיבות, אנכי תמהתי על המראה הגדולה הזאת ומה אאריך מה שתשר"ר יודעים ובלי ספק פלטה קולמסו ורצה לכתוב להרמב"ם, כי האמת כן הוא דלהרמב"ם קל מאד לידע פתחי נדה וזיבה אבל לשטת רש"י שהיא שטת כל המתברים הוא ממש מהנמנע בזה"ז, אבל מה אעשה ואי אפשר לעשות להרמב"ם אפי' סניף בעלמא — אפי' לעשרה קולות אחרות עד נמצא מקום ליישב שטת הש"ס לדבריו" עכ"ל, ובעניי לא זכיתי כלל להבין דה"ק הלא ידוע דכל אשה שטהרה כדין מהוסת הקודם ע"י ספירת ז' נקיים ועברו עליה אה"כ י"א ימים נקיים או יותר, אם גם עכשו לא ראתה יותר מז' ימים אי אפשר שתהא זבה אלא נדה, ונמצא שלאחר שכלו ז' ימים מתחלת נדותה מתחילין ודאי י"א ימי זיבה ואם טבלה כדין באור ליי"ג הרי היא נמצאת ודאי בימי זיבה עד סוף י"ה יום, ומה טעם כתב שהוא רק הלכתא למשיחא, ואדרבה לדעתי הפעוטה דברי מחותנו מובנים יותר לדעת הרמב"ם שכל ימיה נחלקים לז' וי"א צריכים

מצינו בראב"ד חידוש גדול דמנהג זה שישאל קדושים נהגו איסור בשמנו של גיד דוחה עשה של תורה דואכלו את הבשר בלילה הזה, ומפשטות לשונו של ראב"ד שכתב דאם אוכה לאכול פסח הייתי "חובטו בקרקע" משמע דאפילו נמנו על הפסח חבורה גדולה ואין לו לאחד מהם מה לאכול רק השמנו של גיד אפילו הכי אינו אוכל אעפ"י שאינו מקיים העשה דואכלו את הבשר בלילה הזה, הרי כמו שכתבנו בריש דברינו דמנהג הוי מעשה עבירה ומבטלין בשבילו עשה של תורה, ומצאתי שכ"כ הגאון ר' דוד קרלינר ז"ל בסוף קונטרס המנהגים בספרו שאילת דוד ח' א', ועיי"ש שהאריך הרבה בפרטי דיני המנהגים, ועיי"ש בשעור ההאשה נקנית אות י"ג ביארנו והוכחנו דשיטת רמב"ם היא דעיקר מצות התורה דקדושין מתקיימת רק על ידי קדושי ביאה, מ"מ נהגו לקדש גם בכסף ושטר ומותר לעשות כן לכתחילה אף על גב שעוקרין בזה עיקר מצות קדושין.

אולם דברי הכ"מ הנ"ל לכאורה צ"ע דהרי בהדיא מפורש בגמרא כראב"ד דגם בפסח אסור לאכול שמנו של גיד, דבהא דתנן במתני' דכיצד צולין העצמות והגידין והגותר ישרפו ופריך בגמרא ויכלינהו, ומתוך רב אשי שם דף פג ע"ב לא נצרכא אלא לשמנו דגיד הנשה דתניא שמנו מותר וישאל קדושים הם ונהגין בו איסור ע"כ, ופירשי' וז"ל: רב אשי אמר מתני' בשומנו של גיד קאמר דמותר מן התורה ונהגו איסור בו הלכך תחלתו לשריפה דכיון דמן התורה מותר חל איסור גותר עליו ובכלל גותר לא חשיב ליה דהאי על כרחו מתחלתו לכך עומד ואיצטריך למיתנייה באפי נפשיה ולאשמעינן דאסור לאכול עכ"ל, ועיי' בחולין דף צא ע"ב וברשב"א שם דף צב ע"ב ד"ה דתניא וכו', הרי להדיא דגם בפסח אסור שמנו של גיד מהמנהג, וצריך לומר דכוונת הכ"מ דגם רמב"ם מודה דאסור לאכול שמנו של גיד אפילו בפסח וסובר רק רמב"ם דאין צריך להסיר השומן קודם צליה ומשום דלא נהגו להסיר קודם צליה שמא יתחוך בו אבר וכמו שכתב הכ"מ.

אולם עיקר הדבר שמבואר בכ"מ דשמנו של גיד אינו אסור אלא מחמת מנהג בעלמא ואין בו שום איסור מדרבנן וכן הוא ברשב"א הנ"ל וכן מפורש בר"ן שם ריש פ' גיד הנשה ד"ה מודה שמואל וז"ל: וי"ל דבשמנו אפילו איסורא דרבנן ליכא אלא מנהגן של ישראל קדושים הם שהחמירו על עצמם וכי אמרינן מודה שמואל דמדרבנן אסור מנהגן של ישראל קדושים קאמר וכו' והיינו דאמרינן בב"ר [סדר וישלח פ' ע"ה] האי פקקולתא דגידא שריא וישאל קדושים נהגו בה איסור וכו' עכ"ל, וצ"ע ממה שפסק הרמב"ם בפ' ח' ממ"א ה' א' וז"ל: וכן חלב שעל הגיד אינו אסור אלא מדברי סופרים וכו' ואם אכל מחלבו או משאר הגיד הפנימי או מכל החיצון מכין אותו מכת מרדות עכ"ל, משמע דשמנו אסור מדרבנן ומכין אותו מכת מרדות, והא דקאמר בגמרא וישאל נהגו בו איסור יוכל רמב"ם לפרש דלאחר שנהגו שוב חכמים עשו אותו תקנה קבועה וכמו שמפרש בר"ן הנ"ל סוכה דף מד ע"א שהבאנו באות י"ד, ואולי גם כוונת כ"מ כן, והא דמיקל רמב"ם בפסח דאין צריך להסיר קודם צליה משום דבזה לא נהגו וכמו שכתב הכ"מ, גם אולי כיון דעיקר התקנה אינה אלא פועל יוצא מהמנהג שנהגו אפשר דקילא

והנהגה לפי דברי הכ"מ הנ"ל דהיינו טעמא שהרמב"ם מתיר שמנו של גיד בפסח משום דכיון שכל איסורו אינו אלא משום שנהגו בו איסור יש בו משום קולא וכמו שביארנו בשם התוס' בברכות הנ"ל, או אפילו אם נפרש דברי הכ"מ כפשוטו דבפסח לא נהגו בו איסור שלא יבא לתחוך בו אבר, ונתעוררה אצלי לפי זה שאלה גדולה להלכה ולמעשה אשר חמורה היא בעיני, דהנה הלכה פסוקה היא ברמ"א יו"ד סי' קצ"ו ס"ק י"א שעכשיו אין לחלק בין שמשו עם בעלה ללא שמשו וכל אשה שרואה אפילו כתר צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים עיי"ש ובאחרונים, ויש לדון איך הדין באשה שהרופאים אמרו לה שאם תתנהג כן לא תתעבר לעולם ואין לה שום עצה להתעבר אלא אם תתחיל למנות ה' ימים מקודם, [ודברי הרופאים הרי יש להם ראייה מגמרא נדה דף לא ע"ב דאמר רבי אמי אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה ורבי יוחנן אמר סמוך לטבילה, ועיי' מהרש"א שם דר' יוחנן נמי סבר הא דסמוך לוסתה אלא שבא להוסיף גם סמוך לטבילה, ועיי' בהגהות מהר"ב רגשבורג מה שתמה עליו מגמרא סוטה דף כו ע"א] ונסתפקתי כיון דכל עיקר ההומרא דז' נקיים בנדה [בזמן שאין בה משום חשש זבה] אינו אלא מחמת מנהג שנהגו בנות ישראל מסתבר לומר שבמקום שמנהג זה מונע ממנה הריון כל ימיה ומלמד מניעת מצות פריה ורביה של בעלה וגם מניעת חוטרא לידה ומרא לקבורה מונע זה גם השלום בית, ובדאי יש לומר דבאופן זה לא נהגו בנות ישראל מעולם בחומרא זה, ואם כן לשיטת הכ"מ בפירוש רמב"ם הנ"ל אפשר שיש לה להתיר למנות ה' ימים מקודם, ודווקא לחלק בין הלא נהגו דפסח הנ"ל שהוא מנהג קבוע, בלא נהגו, בין הלא נהגו בענין דידן שהוא באופן מקרה, דסוף סוף כיון דמסתבר לומר דבאופן זה לא נהגו מעולם לאיסור אין בזה שום איסור וכנ"ל וצ"ע.

קולטוס געזוכט - א"ס קדושין
כאין רבי געוול נאג אוסמאן צ"ב

25

ונעתיק דברי הגמרא אשר הוא מקור הלכה הנ"ל דגרסינן
 בנדה דף סו ע"א: אמר ר' זירא בנות ישראל
 החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל יושבות
 עליו שבעה נקיים ע"כ, ופירש"י במגילה דף כה ע"ב וז"ל
 בד"ה שהחמירו על עצמן דמדאורייתא אין צריכה שבעה
 נקיים אלא הרואה שלשה ימים רצופים בתוך י"א יום
 שבין גדה לנדה אבל בתחלת נדתה אפילו ראתה כל שבעה
 ופסקה לערב טובלת בלילה והן החמירו על עצמן לפי
 שאין הכל בקיאים בפתח נדתה אימתי הן עומדות בי"א
 ימים שבין גדה לנדה וכו' עכ"ל, ועיי' תוס' שם, ועיי'
 ברכות דף לא ע"א דקורא לזה הלכה פסוקה דגרסינן שם:
 ת"ר אין עומדיו להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר
 הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה (פירש"י שאינה צריכה
 עיון שלא יהא מהרהר בה בתפלתו) והיכי דמי הלכה
 פסוקה אמר אביי כי הא דר' זירא דאמר ר' זירא בנות
 ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחרדל
 יושבת עליה שבעה נקיים ע"כ, ופירש"י שם וז"ל: יושבת
 עליה ז' נקיים לבד מאותו יום שפוסקת והתורה לא הצריכה
 ז' נקיים אלא לזבה שנאמר ואם טהרה מזובה ואין זבה
 אלא הרואה שלשה ימים רצופין בתוך י"א יום שבין גדה
 לנדה עכ"ל, ועיי' רבינו יונה שם הביא פירוש אחר בזה
 ודחהו וז"ל: שאפילו רואות טפת דם כחרדל וכו' י"מ
 שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדם כעין החרדל
 ואין זה גראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא
 בהדיא קי"ל במס' נדה שדם כמראה החרדל מטמא והחומרא
 ג"כ אינה מפני שהיה מועט כחרדל שזה אף הוא מן הדין
 כדתנן (דף מ ע"א) ומטמאה בכל שהוא וכו' עכ"ל, וז"ל
 הרמב"ם פ' י"א מה' אי"ב ה' ד' ועוד החמירו בנות ישראל
 על עצמן חומרא יתירה על זה, ונהגו כולם בכל מקום
 שיש ישראל שכל בת ישראל שרואה דם אפילו לא ראתה
 אלא טיפה כחרדל בלבד ופסק הדם סופרת לה ז' ימים
 נקיים ואפילו ראתה בעת נדתה וכו' עכ"ל, הרי שרמב"ם
 קורא למנהג זה חומרא יתירה, וממילא ודאי יש מקום
 לומר דבמקום מניעת פריה ורביה לא נהגו ולא החמירו
 בחומרא זה, ואף על גב דאצל בעלי התלמוד היה דינו
 של ר' זירא הלכה פסוקה וכדפירש"י שאינה צריכה עיון,
 אצלינו קטני השכל היא סוגיא עמוקה וצריך עיון רב.

ובחתם סופר הנ"ל דן אם חייבת היולדת לברך על
 הטבילה שטובלת תוך מלאת דהיינו מ' לזכר
 ופ' לנקבה כיון שאינה אלא ממנהג שנהגו להחמיר שלא
 לבעול על דם טוהר עיי"ש שפילפל הרבה בזה ולבסוף
 מסיק דלפי מה דקיל"ן לברך על הלל ועל יו"ט שני של
 גליות ובפרט על אכילת מרור ועל הדלקת נר ביו"ט שני
 וביום הכפורים אם כן יש לברך גם הטובלת על דם
 טוהר דאין לך מעשה רב מזה דאפילו סבירא לן דטבילת
 ערב יום הכפורים אין מברכין עליה משום דמעשה זוטא
 היא מכל מקום הך מנהגא לספור ז' נקיים ולבדוק ולנהוג
 כל דיני נדה בודאי מעשה רב הוא ומברכים על הטבילה,
 ומביא החת"ס כעין ראיה לזה מהא דר' זירא הנ"ל דבנות
 ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל
 יושבת עליו ז' נקיים וכתבו תלמידי רבינו יונה בברכות
 הנ"ל דיש מפרשים כמראה החרדל וס"ל דמראה טהורה
 היא בודאי ואפ"ה החמירו על עצמן, נמצא לפי היש
 מפרשים הללו הנהיגו עצמן לספור ז' נקיים על מראה
 טהורה שהיה ברי להם שהיא טהורה וכלי ספק שברכו

על טבילתם דלא לישתמיט שום פוסק לומר שלא יברכו
 ועל כרחך דמעשה רבה כהאי מנהגא צריך לברך עיי"ש,
 וכיון דסובר החת"ס דאפילו להיש מפרשים וגם טבילת
 תוך מלאת הוי מנהג חמור וככל דיני נדה אם כן כל שכן
 שיש לומר דמנהג שרואות טיפת דם כחרדל לכל שיטות
 הראשונים הנ"ל שהוא לצאת מטעות ספק וזבה דהוי מנהג
 חמור ונהג בכל מקום אפילו במקום ביטול פריה ורביה,
 ומה שדייקנו מלשון רמב"ם שקורא למנהג זה חומרא
 יתירה אולי אין כוונתו משום קולא דזה המנהג אלא
 מפני שהזכיר בהלכה ג' שם החומרא שהחמירו חכמים
 עיי"ש קורא לחומרא שהחמירו הנשים על עצמן חומרא
 יתירה וכונתו שזו חומרא שניה בסדר החומרות אבל אין
 להקל בה יותר מחומרא הראשונה.

ומפני שענין זה נוגע הרבה להלכה למעשה חפשתי
 בספרים ומצאתי בספר גליא מסכת להגאון ר' דוד
 זלה"ה האב"ד דק"ק נאוהרדאק בשו"ת י"ד סי' ד' וז"ל:
 ואמרת לחקור להמציא איזה נטיות קולא לפתח תקוה
 לבית ישראל בעסק שאלות כתמים אשר יפול בלב המורה
 להסתפק במראיתו ובפרט אם השאלה בימי ליבונה וספירות
 נקיים יש קצת לצדד להקל אם יתקבלו הדבר בעיני
 החכמים, והוא דעיקר מימרא דר' זירא האמורה (נדה סו
 ע"א) דאף טיפות דם כחרדל צריכה ז' נקיים לא הוה
 מתקנות חכמים אלא בנות ישראל המה החמירו על עצמן
 חומרא זו מעצמן, ומצאתי לחקור בענייני מילי דרבנן
 דהרמב"ם בריש הלכות ממרים מאריך שעל דברי חז"ל
 ותקנותיהם עוברין בלאו ועשה לאו דלא תסור ועשה
 דועשית ע"פ הדבר אשר יורוך ע"ש, ובלחם משנה מביא
 שם שהרמב"ן פסק על זאת איך יהיו דברי חז"ל חומרים
 משל תורה ע"ש, ועיין בהקדמות הרמב"ם שמאריך שכל
 גזירות חז"ל ותקנות ומנהגים שהתקינו החכמים והנביאים
 בכל דור ודור לעשות סייג לתורה הכל ממה ששמעו
 ממושה רבינו ע"ה מהכתוב ושמרתם את משמרת עשו
 משמרת למשמרת והעובר עליהם עובר על ל"ת ע"ש,
 ובגמרא ברכות (יט ע"ב) איתא ג"כ כל מילי דרבנן
 אסמכות על לאו דלא תסור, אמנם מצאתי שיש להקל
 ולומר דדווקא עסק גזירה או תקנה והסכמה שנעשה בוועד
 חכמים או נביאים או ב"ד הגדול בירושלים על זה וכיוצא
 בזה ודאי מחוייבים כל ישראל לקיים עליהם ועל זרעם
 כנאמר ועשית ע"פ הדבר אשר יורוך ולא תסור וכו'
 אבל איזה מנהג או חומרא שלא נעשה בוועד חכמים או
 נביאים או סנהדרין רק שהמון עם החמירו על עצמן
 בזה או שהנהיגו איזה מנהג טוב אף שאינו רשאים להקל
 בדבר אח"כ וכמבואר ריש פ' מקום שנהגו בגמ' דילן
 ובירושלמי שאסור לשנות מנהג אבותיהם, אולם נראה
 דהאי עשה ול"ת דהזכירו הרמב"ם לא שייכי בזה אלא
 במה שנעשה בוועד חכמים כנ"ל אבל לא על מנהג וחומרא
 שהחמירו ישראל על עצמן, ולפיכך איתא בשו"ע סי' ס"ה
 סעיף ח' ובב"י בשם רשב"א ור"ן דיש שלשה דינים
 בגיד הנשה פנימי וחיצון ושמונו פנימי אסור מהתורה,
 וחיצון מדבריהם, שמונו ישראל קדושים הם ונהגו בו
 איסור ע"ש, והנה עשו אף במצ"ל דרבנן שני חילוקי דינים
 מחיצון ומשמנו דחיצון הוא מדבריהם ושמונו הוא מנהגא,
 ולכן דווקא על חיצון שייך לאו דל"ת שנעשה מוועד גזירות
 ותקנות חכמים, אבל שמנו לא שייך בו לאו דלא תסור
 כי לא נעשה בוועד חכמים רק ישראל החמירו על עצמן

מעצ
 טו
 קטן
 ברכ
 אלא
 דכוי
 הי"מ
 עד
 עשו
 חכמ
 רשמ
 כיוו
 מקו
 זנקו
 דדו
 מחו
 שנו
 שש
 אחו
 הרו
 מדי
 זמע
 מבו
 החו
 ובי
 נתו
 אח
 על

ענין ובכל מקום שיש איוה צד לצדד ולהקל יש להקל כמבואר תוספות ברכות הנ"ל.

ואפשר שזהו טעמו של הרמב"ם שכתב בפרק י"א שבכתמים אינו צריך פסיקות טהרה חומר ז' נקיים, ועיין במגיד שהאריך בזה והובא דבריו בב"י סי' ק"צ שתומרות רבי דאיתא (דף סו) בראיות שלשה לחוש לחשש זכות נוהג אף בכתמים ותומרות ר' זירא אינו מחמירין בכתמים, והיינו משום דתומרות ר' זירא לא נעשה אלא מבנות ישראל בעצמן שהחמירו ולא ע"פ גזירות והסכמת חז"ל, ואף בחומרת רבי לפי מה דאיתא בגמרא דתיקן כן לגשים שבשדות אפשר לחלק ולהקל לפי מה דאיתא (ביצה דף ז) בתוס' ד"ה והאידינא להקור היכא דגזרו משום שאינן בני תורה איך דיינינן השתא אם יש לנו דין דאינן בני תורה או לא ע"ש, וקצת יש להקור לפי האמור ברמב"ם ריש פ' י"א משמע שחכמים גזרו כך ע"ש, וצ"ע שם דהא משמע דתקנות רבי לא הוה אלא היכא שראתה שלשה ימים, ועיין מזה ברא"ש פ' תינוקות סי' ו' ע"ש, א"כ יש לעיין אם כוונתו של רמב"ם על תקנות רבי, ועיין בש"כ סי' קפ"ג ס"ק ד' שמבואר שם זמן שיש לחוש לזיבה או שאין לחוש רק משום חומרא עכ"ל הגאון בעל גליא מסכת, ושמחתי מאד שכיוונתי לדעתו הגדולה שיש לצדד להקל בזה הענין שהחמירו על עצמן, ומכל שכן לשיטת רמב"ם לפי ביאור הכ"מ הנ"ל דבפסח לא נהגו בו איסור כמו כן יש לומר דבמקום מניעת פריה ורביה וחוטרא לידה וכו' וגם שלום בית לא נהגו בחומרת ר' זירא, כל זה אינו אומר למעשה רק להלכה לצרף לסניף להקל מאחר שכיוונתי בעיקר הסברא לדעת הגאון הנ"ל, ותודה וברכה להשם יתברך שזיכני לכיין לדעת גדולים ותנחני בדרך האמת.

L

מעצמם. ומצאתי יסוד ושורש לסברא זאת בתוס' ברכות (טו ע"א) ד"ה ור' יהודא כו' שהקשו שם למה אינו מוציא קטן שהגיע לחינוך את הגדול במקרא מגילה הא גבי ברכת המזון אמרינן דקטן מוציא את אביו כשלא אכל אלא כוית דהוה רק מדרבנן, ותירצו דשאני ברהמ"ז דכוית דהיא חומרא יתירתא יותר מדאורייתא ובקל נפטרין הימנה כדאמרינן לקמן והם החמירו על עצמן עד כוית עד כביצה עכ"ל, והוה הדבר אשר ביארנו שיש לחלק בין מקרא מגילה שנעשה בקיבוץ ובוועד חכמים דשייכי בה עשה ול"ת הנ"ל ובין כוית וביצה דלא נעשה בוועד מתקנות חכמים אלא ישראל הם החמירו על עצמן וכביאורינו בגיד ושמו ולפיכך בכוית וביצה קילא ממקרא מגילה וגבי כוית וביצה בקל נפטרין הימנה אפילו ע"י קטן משא"כ מקרא מגילה אינו יכול לפטור ע"י קטן שהגיע לחינוך. ונקדים עוד מה שמבואר בהקדמות הרמב"ם באריכות דדוקא גזירות ותקנות ומנהגות שנעשה בזמן התלמוד מחוייבין כל ישראל ללכת בהן וכופין לקיים אותן משום שנעשה בוועד חכמי ישראל ביחד רובם או כולם והם ששמעו עיקרי הקבלה דור אחרי דור עד מרע"ה, אבל אחרי התלמוד שנתפורו ישראל וחכמיהם לקצות רחוקות הרבה ולא נמצאים ביהד לא שייכי תקנה וגזירה מחכמי מדינה זו על חכמי מדינה אחרת ע"ש שהאריך בזה, ומעתה אסורה נא לעיין בענין חומרא דר' זירא אשר מבואר דלא נעשה בתקנות חכמים אלא שבנות ישראל החמירו מעצמן בזה ולא נעשה זאת מתקנות וועד חז"ל, וביותר מבואר שם בסוגיא דחומרא דהאי מנהגא לא נתפשט בכל המקומות אלא דאחמור אחמור והיכא דלא אחמירו לא אחמירו ע"ש, ולפיכך ראוי לומר בפשיטות על ענין חומרא דר' זירא דבקל נפטרין הימנה היינו בכל

סיימתי בחסד הנש"י שמנה ועשרים יום לחודש ניסן, י"ג בעומר התש"ל, לפ"ק ברזקלין, נוא"יארק יצ"ו

והרשב"א והריטב"א והר"ן בתולין [צב:] דאפי' איסורא דרבנן ליכא, אלא מנהגן של ישראל קדושים הם, שהחמירו על עצמם, וכ' בהעמק שאלה פ' וישלח שאילתא כ"ד סק"ו, דלהרשב"א והר"ן דהוי מנהג בעלמא ליכא מכת מרדות, מ"מ כתב הכס"מ בדעת הרמב"ם דבפסח לא נהגו בו איסור, והיינו משום דרב חסדא ורבינא בסוג' דפסחים (פג:): חולקין על רב אשי, וס"ל דבפסח צולין עם שמנו של גיד, וזהו דצולין אותו שלם, [ואולי גם בפסח אוכלין אותו, וממילא אין שורפין אותו, משום דרב חסדא ורבינא חולקין על רב אשי, וצ"ע בזה], אלא דעיקר שורש פלוגתתם צ"ב.

→ ויעווי' להגאון המופלא בדורו רבי דוד

קארלינר זצלה"ה, בשו"ת שאילת דוד, קונטרס המנהגים [דף יג:]: שכתב וז"ל, ויש עוד מנהג שהוא לכל ישראל, וחמור הוא שאף קיום מצוה אינו עומד כנגדו, דכיון שהסכימו עליו כל ישראל, חמור ענינו מאד, והוי כמוחרם מבי"ד הגדול, שאין דבר עומד לנגדו, והראיה מהא דקאמר בפסחים דף פ"ג ב' הכא בשמנו של גיד עסקינן, וישראל קדושים נהגו בו איסור, הרי דעומד מנהג זה אף במקום עשה דאכילת פסחים דואכלו את הבשר בלילה הזה, ונראה לי דאף אם נאבד כל הפסח, או שנמנו עליו הרבה חבירים, שאין לו לאחד מהם לאכול רק השמנו של גיד, אינו אוכל, ואינו מקיים העשה דואכלו הבשר בלילה הזה, דבי"ד יכולים לעקור מ"ע בשו"א"ת, ומנהג שנהגו בו כל ישראל הוי כתקנת בי"ד הגדול ודו"ק בזה עכ"ל.

והנה כ"ז לשיטת הרשב"א והר"ן בגמ' דהוי מנהג ולא איסור דרבנן, וע' בהעמק שאלה שאילתא כ"ד סק"ו, שכתב בדעת הרמב"ם פ"ח ממאכא"ס, דשמנו של גיד אחר שנהגו בו איסור, אסרו ג"כ מדרבנן, כמו יו"ט שני של גליות, שאחר שנהגו נעשה איסור מדרבנן, והכי מוכח מדקאמר רב אשי בפסחים דף פ"ג דשומנו של גיה"נ אינו נאכל בפסח, ומגליה לר"א שנהגו לעקור מ"ע דאכילת פסח, והרי אפי' במקום ל"ת מקשה הגמ' בזבחים דף צ"ו יבא עשה דאכילת פסח וידחה ל"ת, וישב הש"ס עיי"ש, ובשלמא

הייתי חובטו בקרקע לפניו עכ"ל. וכתב הכס"מ וז"ל, כתב הראב"ד בחיי ראשי אין איסור גדול מזה וכו', ומ"ש ותרבא דתותי מתנא, י"ל שלא עלה על הדעת שרבינו מתיר לצלותו עם חלב האסור מן התורה, אלא גיד הנשה שאין בגידין בנ"ט, ושמנו שאין בו איסור, אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור, ובפסח לא נהגו כדי שלא יבא לחתך בו אבר, אבל חלב האסור מנקרים אותו, ואפילו החוטים והקרומות האסורים משום חלב מסירים אותם, אע"פ שאין אסורים אלא מדרבנן, כמבואר בפרק ח' מהלכות מאכלות אסורות, דייקא נמי דקתני שאין מנקין אותו כשאר בשר, דמשמע שמנקין אותו, אלא שאינו כשאר בשר עכ"ל.

← 7 והנה מקור דבר זה במתני' פסחים (פג.)

העצמות והגידין והנותר ישרפו בששה עשר וכו', ובגמ' שם (פג:): תנן העצמות והגידין והנותר ישרפו בט"ו, הני גידין היכי דמי, אילמא גידי בשר ניכלינהו, ואי דאיתותר היינו נותר וכו', א"ר חסדא לא נצרכה אלא לגיה"נ ואליבא דר"י, דתניא ר"י אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין וכו', כגון שהוכרו ולבסוף נתערבו. רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו דגיה"נ, דתניא שמנו מותר וישראל קדושים הם ונוהגין בו איסור. רבינא אמר בחיצון וכדר"י אמר שמואל, דאר"י אמר שמואל ב' גידין הן, פנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו, חיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו, ופירש"י וז"ל, רב אשי אמר מתני' בשומנו של גיד קאמר, דמותר מה"ת ונהגו איסור בו, הלכך תחילתו לשריפה, דכיון דמה"ת מותר חל איסור נותר עליו, ובכלל נותר לא חשיב ליה, דהאי על כרחו מתחלתו לכך עומד, ואיצטריך למיתנייה באנפי נפשיה, ולא שמעינן דאסור לאוכלו עכ"ל. וא"כ הראב"ד פסק כרב אשי, דשמנו של גיד אין צולין עם הק"פ, אלא שורפין אותו, וגם בפסח אסור לאכול שמנו של גיד, והרמב"ם פסק כרב חסדא ורבינא דמוקי מתני' דגידין בענין אחר, ולא רצו לאוקמי כר"א דקאיירי בשמנו של גיד, ומשמע דחולקין על רב אשי בעיקרא דדינא, דאע"פ דכל השנה כולה ישראל קדושים ונהגו בו איסור, וכ' הרמב"ן

סו א.א.נ. חן
א.ה.ל.ח

ה' תמוז

כ"ה ס' ינוב פ"ה ארזאנא רבא ל"א

איסור דרבנן פשיטא דעשו כעין דאורייתא, וכבר ידוע שאפשר לעקור מ"ע בשוא"ת כדאיתא ביבמות [דף צ:], אבל במנהג של קדושים, אם נהגו פרישות בחולין, מנלן דנהגו באכילת הפסח, אלא ודאי איסור גמור מדרבנן הוא וכו', עכ"ל הגאון הנצי"ב זצלה"ה בהעמ"ש שאילתא כ"ד סק"ו. והנה כ"ז כתב בדעת הרמב"ם, לפי פירושו ברמב"ם פ"ח ממאכא"ס ה"א ב', אבל בדעת הרשב"א והר"ן והכס"מ בדעת הרמב"ם שהיו מנהג ולא איסור דרבנן, לכאורה י"ל כמ"ש השאלת דוד, זכיון שהסכימו עליו כל ישראל, חמור ענינו מאד, והוי כמוחרם מבי"ד הגדול, שאין דבר עומד לנגדו, ומשו"ה דוחה מ"ע דאכילת פסחים, משום דבי"ד יכולים לעקור מ"ע בשוא"ת, ומנהג שנהגו כל ישראל, הוי כתקנת בי"ד הגדול.

והנה איתא בנדה (סו.) א"ר זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואות טפת דם כחרדל, יושבות עליה שבעת נקיים, א"ל אמינא לך איסורא ואת אמרת מנהגא יעו"ש, ומבו' דהוי מנהגא. וכתב הגאון רבי דוד זצ"ל אב"ד נאווארדאק, בשו"ת גליא מסכת חיו"ד סי' ד', דכמו דכתב הב"י והשו"ע ביו"ד סי' ס"ה ס"ח בשם הרשב"א והר"ן, דיש שלשה דינים בגיה"נ, פנימי וחיצון ושמנו, פנימי אסור מה"ת, וחיצון מדבריהם, שמנו ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור, ע"ש, הנה עשו אף במילי דרבנן שני חילוקי דינים, מחיצון ומשמנו, דחיצון הוא מדבריהם, ושמנו הוא מנהגא, ולכן דוקא על חיצון שייך לאו דלא תסור, שנעשה מוועד גזירות ותקנות חכמים, אבל שמנו ל"ש בו לאו דלא תסור, כי לא נעשה בוועד חכמים, רק ישראל החמירו על עצמן מעצמם, ה"נ חומרא דר"ז בו' נקיים, לא נעשה בתקנת חכמים בוועד חז"ל, אלא שבנות ישראל החמירו בעצמן, ואין לא תסור, וממילא במקום הצורך שיש צד להקל אפשר להקל עיי"ש, ובקונטרס שבסוף ספר אמרי אברהם מייתי שכל הפוסקים חולקים עליו, והחת"ס ביו"ד סי' קע"ט, ופתחי תשובה סי' קפ"ד סק"ד בשם התפארת למשה, מתירין רק לפקוד בעונה הסמוך לוסת וכדומה, אבל לא להקל שלא להתנהג כחומרא דר"ז כלל עיי"ש. ובאמת צ"ע אמאי לא

ס"ל כהגליא מסכת, שמכיון שהוי רק מנהגא מעצמן, אינו דוחה ענין חמור דפו"ר. אכן לפי השאלת דוד נחא, זכיון שהסכימו עליו כל ישראל, הוי כמוחרם מבי"ד הגדול, דהוי חיוב גמור מדרבנן, שקעבר בלא תסור, וממילא דוחה אף פו"ר, דומיא דמנהגא דשמנו של גיד, שדוחה מ"ע דאכילת פסחים.

אכן י"ל בביאור מימרא דרב אשי אחרת, ולא זקוקין לביאור השאלת דוד, אלא עצם הדבר דרוב ישראל קבלו עליהו, ונתפשטה המנהג ברוב ישראל, משוי לה חיוב גמור, שדוחה אפי' מ"ע דאכילת פסחים, ויסוד לזה מלשון המאירי בחולין (צא.) שכתב ז"ל, שמנו של גיד הואיל וחכמים קבלוהו עליהם באיסור, אינו אוכלו בקרבן הפסח, ומ"מ הואיל ומה"ת מותר, ה"ה כדברים הראויים לאכילה וישרף עכ"ל, ומשמע דהואיל וחכמים קבלוהו עליהם באיסור, משו"ה דוחה מ"ע דאכילת פסחים, ודו"ק. [וע' בשו"ע יו"ד סי' רי"ד ס"ב, ובביאור הגר"א סק"ו שם, ושו"ת הריב"ש סי' שצ"ט בשם הרמב"ן ז"ל במשפט החרם וצ"ע].

ולדרבנן נמצא דהרמב"ם והראב"ד לשיטתייהו אזלי, דהראב"ד שס"ל כאן בפ"ב מממרים ה"ב דפשטה ברוב ישראל, אפי' אליהו ובית דינו אינו יכול לבטלו, משום דפשטה ברוב ישראל, מורה דכל העם קבלו עליהו, והוי כאיסור תורה, א"כ דוחה מ"ע דואכלו את הבשר בלילה הזה, אבל הרמב"ם לשיטתייהו דאין שום סברא דפשטה ברוב ישראל בפנ"ע, אלא הוי תנאי ודינא בחלות תקנות, וא"כ מכיון דשמנו של גיד הוי מנהג ולא איסור דרבנן כמ"ש הרמב"ן והרשב"א והר"ן והכס"מ בדעת הרמב"ם, משו"ה באמת בקרבן פסח במקום מ"ע דואכלו את הבשר בלילה הזה, אכלינן ליה, וכמ"ש. **ל**

☆☆☆

הלכה ב. ביו"ד שגזרו גזירה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל. ועמד אחריהם ביו"ד אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה